

Perpaus osagarri izenlagunak: tradizioa (I)¹

(Adnominal phrases: the tradition (I))

Alberdi, Xabier
Euskal Herriko Unib.
Euskara Institutua
Sarriena Auzoa, z/g
48940 Leioa

Garcia, Julio
Euskal Herriko Unib.
Zientzi Fak.
Euskal Filologia Saila
Sarriena Auzoa, z/g
48940 Leioa

Ugarteburu, Iñaki
Euskal Herriko Unib.
Medikuntza eta Odontologi Fak.
Euskara Teknikoa Saila
Sarriena Auzoa, z/g
48940 Leioa

Artikulu hau —“Perpaus osagarri izenlagunak: tradizioa (I)”— euskal literatura tradizioan perpaus adnominal bezin erabilerari buruzko azterlan zabalago baten atala da (datuak Diccionario General Vasco-Orotariko Euskal Hiztegia corpusetik ustiatu dira). Artikulu honen lehen kapituluak perpaus osagarri izenlagunen sailkapena eta aurkezpena laburbiltzen da, Euskaltzaindiak bere gramatikan agertarazi duen eran (Euskal Gramatika: Leben Urratsak-V. Mendeko Perpausak-I, hemendik aurrera EGLU V deituko duguna). Ondoren —bigarren kapituluak—, tradizio idatzian erabili egituren deskribapen osoa eta horien adibide ugari eskaintzen da, bai eta perpaus osagarriak bar ditzaketan 39 izen ere (agindu, damu, duda, entzuer, erabaki, errezelo, esperantza, froga, galdera, ideia, etab.).

Giltz-Hitzak: Sintaxia. Perpaus osagarriak. Perpaus osagarri izenlagunak. Literatura-tradizioa.

Este artículo es la primera parte —“Perpaus osagarri izenlagunak: tradizioa (I)”— de un estudio más amplio sobre el uso de las oraciones adnominales a lo largo de la tradición literaria vasca (datos obtenidos del despojo del corpus del Diccionario General Vasco-Orotariko Euskal Hiztegia). En el primer capítulo de este artículo se resume la clasificación y presentación de las oraciones completivas adnominales vascas, tal y como ha sido expuesta por la Academia de la Lengua Vasca en su gramática (Euskal Gramatika: Leben Urratsak-V. Mendeko Perpausak-I, citada en adelante como EGLU V). A continuación —segundo capítulo— se ofrece una descripción exhaustiva, así como abundantes ejemplos de las estructuras que han sido utilizadas en la tradición escrita con 39 nombres susceptibles de complementación oracional (agindu, damu, duda, entzuer, erabaki, errezelo, esperantza, froga, galdera, ideia, etab.).

Palabras Clave: Sintaxis. Oraciones completivas. Oraciones adnominales. Tradición literaria.

Cet article est la première partie —“Perpaus osagarri izenlagunak: tradizioa (I)”— d’une étude plus vaste sur l’usage des phrases adnominales tout au long de la tradition littéraire basque (données obtenues du dépouillement du corpus du Diccionario General Vasco-Orotariko Euskal Hiztegia). Dans le premier chapitre de cet article se trouve résumée la classification et la présentation des phrases complétives adnominales basques, tel que l’a exposé l’Académie de la Langue Basque dans sa grammaire (Euskal Gramatika: Leben Urratsak-V. Mendeko Perpausak-I, citée dorénavant comme EGLU V). Ensuite —second chapitre— l’on offre une description exhaustive, ainsi que de nombreux exemples des structures qui ont été utilisées dans la tradition écrite avec 39 noms susceptibles de complément de la phrase (agindu, damu, duda, entzuer, erabaki, errezelo, esperantza, froga, galdera, ideia, etab.).

Mots Clés: Syntaxe. Proposition complétive. Propositions adnominales. Tradition littéraire.

(1) Artikulu hau Euskal Herriko Unibertsitateak diruz lagundutako ikerketa-proiektu baten (UPV 033.356-HA097/98) lehen emaitza da.

Sarrera

Ikerketa honen helburua aurreko artikulu batean (Alberdi, Garcia, Ugarteburu: 1997) aurkeztu genuen ikuspegia (“Izenen mendeko perpausak: XX. mendeko erabilera”) osatzea da. Batetik, oraingo honetan literatura-tradizio osoa arakatu nahi izan dugu, lehengo ikuspegi mugatua gainditzeko; horretarako, *Orotariko Euskal Hiztegiaren corpusaz* baliatu gara. Bestetik, bitarte honetan Euskaltzaindiak bere gramatikaren hurrengo liburukia plazaratu du (*Euskal Gramatika: Lehen Urratsak V. Mendeko Perpausak-1*, aurrerantzean *EGLU V* laburduraz aipatua), non perpaus osagarri izenlagunen gaiari dagozkion bereizkuntza funtsezkoak ezarri diren.

Funtsezkoa da, esate baterako, *EGLU* Vean perpaus osagarri izenlagunak mugarrizteko egin den ahalegina; izan ere, ondo bereizi behar dira izen batek gobernatu-riko perpaus izenlagunak (...*galduak zirelako berria*), eta izen baten gainean eraturiko predikatu konplexuek gobernatu-riko osagarriak (... *galduak zirela etorri zen berria*), alegia, ondo bereizi behar dira benetako izenlagunak eta izenlagun-itxurakoak. Funtsezkoa da, orobat, perpaus osagarri izenlagunen sailkapena: adierazpenekoak (...*egin ebalako damua*), zehargalderakoak (?*autoa zenbat ordaindu genuen galdera*) eta subjuntibo-koak (?*Orok maita zaitzaten desirak galduko zaitu*).

Beraz, ikerlan honetan *EGLU* Vek egiten duen ekarpenetik abiatu behar izan dugu ezinbestean: hain zuzen ere, artikularen lehen atalean *EGLU* Veko sailkapenaren eta azalpenaren laburpena eskaini dugu. Bigarren atalean, perpaus osagarri izenlaguna onar dezaketen 39 izenen (*agindu, damu, duda, entzueria, erabaki, errezelo, esperantza, froga, galdera, ideia*, eta abarren) literatura-tradizioa arakatu dugu, izen horietako bakoitzak hartu dituen perpaus osagarri-motak erakutsiz eta sailkatuz.

Bukatzeko, artikulu hau perpaus osagarri izenlagunen tradizio idatziari buruzko ikerketa zabalago baten lehen zatia dela esan behar dugu. Oraingo honen jarraipena izango den beste artikulu batean —“Perpaus osagarri izenlagunak: tradizioa (II)” — hurrengo alderdiak aztertuko dira: perpaus osagarri izenlagunen maiztasuna eta bilakabidea, eta predikatu-egiturek gobernatu-riko perpaus osagarriekiko lehia (*Galduak zirelako berria etorri zen* vs *Etorri zen berria galduak zirela*); perpaus osagarria onartzen duten predikatu-egitura konplexuen bilketa (*dudagabea izan, duda egin, dudan ipini, duda(rik) egon, duda ukan/izan/eduki, dudan egon, duda hartu...*); adierazpeneko perpaus osagarri izenlagunetako menderagailuen azterketa (a. *-eN/-eLAKO* menderagailuen tradizioa; b. *?-eLAREN, ?-eNEKO, ?-eNAREN, ?-eLAKOAREN* menderagailuen tradiziorik eza); zehargalderako eta subjuntibo-ko perpaus osagarri izenlagunen tradizio urria; eta perpaus osagarri jokatu-gabeen azterketa.

1. Perpaus osagarri izenlagunak EGLU Ven arabera²

1.1. Perpaus osagarri izenlagunak

Perpaus osagarri izenlagunak dira, ez aditz batek edo predikatu batek, baizik izen batek bere mendean eta osagarri modura hartzen dituen perpausak, edo beste era batera esateko, izen batek gobernatzen dituenak. Halako egituretan, izenari “ele-

(2) Ikus *EGLU V*: 145-158 eta 169-171 orr. Ikus orobat 19-21, 28 eta 51-52. orr.

mentu gobernatzaille” deritzo, perpaus osagarria bere mendean —konplementazio-erlazioan— hartzen duelako; eta delako perpaus osagarria ezkerretik hartzen du, izenlagun modura, alegia. Beheko adibideetan (1-2) letra etzanaz markatu ditugu perpaus osagarriak eta maiuskulaz elementu gobernatzaillea, izena, alegia.

- (1) [[*Diruak dena lortzen duelako*] USTEA] oso zabaldua dago.
 (2) Badira oraindik [[*lurra zapala den*] USTEA] baztertu ez dutenak.

Espero zitekeenez eta aipaturiko adibideetan ageri denez, horrelako perpausok izenlagunek hartu ohi dituzten atzizkietako bat hartzen dute: *-eN* edo *-KO*, azken hau *-eLA* menderagailuari erantsita (*-eLAKO*).

Hurrengo adibideetan ikus daitekeenez (3-5), aditz edo predikatu batek gobernatu-eriko perpaus osagarri jokatuak hiru motatakoak izan daitezke: a) adierazpen-perpausak (3); b) zehargalderak (4); c) subjuntiboko perpaus osagarriak (5).

- (3) [*Pozik daudela*] IKUSI dugu.
 (4) [*Zer nahi dugun*] GALDETU digute.
 (5) [*Ondo bizi gaitezen*] NAHI dute.

Gauzak horrela, geure buruari hurrengo galdera egin diezaiokegu: perpaus osagarri izenlagunak ere goiko (3-5) sailkapenaren arabera bana ditzakegu? Alegia, perpaus osagarri izenlagun adierazpenekoak (6), zehargalderakoak (7) eta subjuntibokoak (8) ote ditugu euskaraz?

- (6) [[*Euskara Afrikatik datorren*] HIPOTESIA] defendatu dute batzuek.
 (7) [[*Madriren zenbat aldiz izan naizen*] GALDERA] ehun bider egin didate.
 (8) [[*Orok maita zaitzaten*] DESIRAK] galduko zaitu.

Dena den, sailkapen hirukoitz horri ekin baino lehen, perpaus osagarri izenlagunak ongi zedarriztatzeko balio duen bereizkuntza bat aztertuko dugu hurrengo azpiatlean, elementu gobernatzaillearen inguruko bereizkuntza bat, alegia. Izan ere, perpaus osagarri batzuen gobernatzaillea ez da izena bere soilean, izen horren inguruan eraturako predikatua baizik (9a, 9b).

- (9) a. [Elkarren berri bazekitela] *dudarik ez da*.
 b. [Noiz zuen mingain oiek askatuko ote diran] *zalantzaz nago*.

Beherago frogatuko denez, (9)ko perpaus osagarriak, ongi begiratuta, ez dira benetako izenlagunak, predikatu baten osagarri “bereziak” baizik.

1.2. Predikatu konplexuak gobernatzaille: izenlagun-itxurako perpaus osagarri “bereziak”³

Zenbaitetan izena ez, baina izenaren inguruan eraturako predikatu-egitura konplexu bat izaten da elementu gobernatzaillea. Adibidez:

- (10) a. Ternuako hegietan galduak zirela *etborri zen berria*. (J.P. Arbelbide, *Igan-dea edo Jaunaren eguna*)

(3) Ikus EGLU V: 20, 51-52. orr.

- b. *Sospetxa daukat*, ikusiak ikusita, orduko mentalidade berberarekin erabiltzen direla makina hauek. (*Euskaldunon Egunkaria*, 1993-06-16)
- c. Erretor sorginak trufaz moztua zuela, *dudarik* nehork *ez zezaken izan*, De Lancren arabera.

Horrelakoetan elementu gobernatzailea zuzenean izena (*berria*, *sospetxa*...) ez dela egiaztatzeko, ohar gaitezen kasu bakoitzean izen hori bere testuinguru predikatibotik ateraz gero sortzen diren perpausak ez direla egokiak:

- (11) a. *Ternuako hegietan galduak zirela gezurtatu zen berria.
- b. *(Zure) sospetxaz orduko mentalidade berberarekin erabiltzen direla makina hauek hitz egin zenuen.

Beraz, agerikoa da (10) modukoetan izena bere soilean ez dela gobernatzailea eta predikatu-egitura osoak betetzen duela egiteko hori. Hori bezain agerikoa da, hala ere, izena dela egitura predikatibo osoaren muina eta haren funtsa daramana. Horregatik bere mendean har dezake izenak perpaus osagarria, *-KO* atzizkiaren bitartez izenlagun bilakatua:

- (12) a. {Ternuako hegietan galduak zirelako} *berria* gezurtatu zen.
- b. {Makina hauek orduko mentalidade berberarekin erabiltzen direlako} *sospetxaz* hitz egin zenuen.

Adierazpeneko *-eLA* perpausetan asko dira (10) bezalakoak: *berria zabaldu*, *notizia etorri*, *elea ibili*, *agindua eman*, *beldur izan*, *esperantza izan*, *usmoa izan*, *arrazoi izan*...

- (13) a. *Elea zebilen* eskuindarrekin irabaziko zutela.
- b. *Irudipena daukat* okerren bat egin duzula.

Era berean, izen baten osagarri diruditen zehargaldera batzuk ere, ondo begiraturata, ezingo ditugu perpaus izenlaguntzat jo, elementu gobernatzailea izen soila ez, baizik izen horren inguruan eraturiko predikatua delako:

- (14) Noiz zuen mingain oiek askatuko ote diran *zalantzez nago*.

Ondorioz, funtsezkoa da elementu gobernatzailea (izen soila ala izenaren inguruan eraikitako predikatua?) ongi bereiztea, bereizkuntza hori erabakigarria baita perpaus osagarria izenlaguntzat hartzeko edo osagarri "berezien" artean sailkatzeko.

1.3. Izenlagun-motak: (a) perpaus osagarri izenlagun adierazpenekoak

Lehenengo adibideetan ikusi ahal izan dugunez (1-2), ez dago batere *dudarik* adierazpeneko perpaus izenlagun osagarriei buruz. Are gehiago, euskaraz perpaus izenlagun gehienak adierazpenekoak ditugu eta, esan bezala, *-eN* eta *-eLAKO* menderagailuen bidez gauzatzen dira.

-eN menderagailua sarritan *uste*, *usmo*, *beldur*, *esperantza* eta horrelako izenen menderako perpaus osagarriek hartu ohi dute:

- (15) [[*Etsiko dun*] USTEA] ba du berak ere. (Orixe, *Euskaldunak*, 133)
 (16) Piarres, Gabon aurretik eldu zen Etxahuniara, [[*Eguberri jai aiek etxeko berotasunean igaroko zitun*] ITXAROPEN eztiakin]. (Etxde JJ 248)
 (17) [[*Euskara Afrikatik datorren*] HIPOTESIA] defendatu dute batzuek.

Gogoan izan behar da, noski, menderagailu bera izan arren (-eN), perpaus osagarri hauek eta erlatiboek egitura desberdina dutela. Erlatiboetan, izen ardatzaren erreferentzia bera duen izena izaten da isilpean —(18) adibidean *gizona*—. Baina osagarrietan ez dago horrelakorik, izen gobernatzailea perpaus nagusian baizik ez dagoelako: (19) adibideko osagarria, esate baterako, *euskara Afrikatik dator(ren)* da eta perpaus horren barnean ez dago lekurik, ezta isilpean ere, *hipotesia* izenaren-tzat:

- (18) [[zurekin \emptyset ; etorri den] *gizona*_i] maisua da (P. erlatiboak)
 (19) [[*Euskara Afrikatik datorren*] HIPOTESIA] defendatu dute batzuek (P. izenlaguna)

Bestalde, *uste*, *susmo*, *beldur*, *esperantza* eta abarrek hartzen duten perpaus izenlaguna -eN atzizkiarekin ez ezik, -eLAKO menderagailuarekin ere egin daiteke (20-21):

- (20) [[*Euskara Afrikatik datorren*] HIPOTESIA] defendatu dute batzuek
 (21) [[*Euskara Afrikatik datorrelako*] HIPOTESIA] defendatu dute batzuek

-eLAKO atzizkidun perpaus izenlaguna hartzen duten izen gobernatzaileak balio semantiko desberdinak izan ditzake, hala nola, esate baterako, komunikaziozkoa (*berria*, *zurrumurrua*, *hitza*, *kontua*...), iritzizkoa (*ustea*, *susmoa*, *esperantza*, *aitzakia*...), balizkoa (*hipotesia*, *iritzia*...), edo arretazkoa (*kezka*...). Perpaus osagarriak, kasu hauetan, delako berriaren, ustearen, iritziaren edo kez karen edukia zein den ematen du aditzera. Hona hemen, adibide batzuk:

- (22) [[*Printzesa hil delako*] BERRIA] iritsi zaigu
 (23) [[*Koldo eta Maite banatu direlako*] ZURRUMURRUA] zabaldu da
 (24) Zer dakizu [[*Europa osoan euroa sartu nahi dutelako*] KONTU HORRETAZ]?

Aurreko perpaus izenlagunetan (-eLAKO + izen gobernatzailea) izen gobernatzailea isilpean gera daiteke: orduan -a mugatzailea erantsita edo erakuslea gehituta sortzen da osagarri izenlagun berria, zeinak -eLAKOA / -eLAKO HORI... itxura baitu.

- (25) *Haserre dago*ELAKOA egin du, baina ez egin kasurik, pozik dago
 (26) *Zer da Ameriketara joatekoa zare*LAKO HORI?

Bestalde, *EGLU* Ven arabera, perpaus osagarri izenlagunak eraikitzeke erabide okerrak dira -eLAREN (27), -eLAZKO (28), -eNAREN (29) eta -eNEKO (30) menderagailuak:

- (27) **Datorren urtean ezkonduko zarelaren berria* hedatu da.
 (28) **Haurra jaiotzearen berria* ekarri zigun.
 (29) **Gauzak hobetzen ari direnaren seinale* da hori.
 (30) **Jesus etorri zeneko berria* zabaldu zen.

1.4. Izenlagun-motak: (b) zehargalderak, izenaren osagarri?

EGLU Ven arabera, euskaraz zehargalderak nekez izaten dira izen baten osagarri. Hots, zehargalderak gehienetan predikatu baten mendean joaten dira (31a), baina nekezago izen baten mendean (31b):

- (31) a. [*Autoa zenbat ordaindu genuen*] GALDETU digu.
 b. *[[*Autoa zenbat ordaindu genuen*] GALDERA] ez zitzaidan egokia iruditu.

Gauzak horrela, (31b) bezalako badaezpadako egituren ordez, nahiago izaten dugu bestelako zenbait itzulingurutara jotzea, zehargalderak aditzaren esparrutik atera gabe. Adibidez:

- (32) a. Autoa zenbat ordaindu genuen galdetzea ez zitzaidan egokia iruditu.
 b. Autoa zenbat ordaindu genuen galdetu zigun eta galdera hori ez zitzaidan egokia iruditu.

Nolanahi ere, badira euskaldunak zehargalderak izenaren osagarritzat emateko arazorik ez dutenak. Halakoentzat guztiz zuzenak eta arruntak dira hurrengo modukoak:

- (33) a. Madrilen zenbat aldiz izan naizen GALDERA ehun bider egin didate.
 b. Noiz hilko naizen BELDURRA askotan sentitu dut.
 c. Etorriko den DUDAK higitu du gizajoa.
 d. Zer esango digun KEZKAK hartu nau.

Dena dela, esamolde horien tankerakoak ez dira euskaldun gehienek gogobetekoak. Horregatik, goiko (33)ko badaezpadako perpaus horien ordez, beste hauek (34), nolabait “erdibituak”, askozaz onargarriagoak egiten zaizkigu:

- (34) a. Galdera egin didate Madrilen zenbat aldiz izan naizen.
 b. Beldurra sentitu dut noiz hilko naizen.
 c. Dudak ditut etorriko ote den.
 d. Kezka handia dut zer esango digun.

(34) modukoetan zehargaldera predikatu konplexu baten mendean doa (*galdera egin, beldurra izan/sentitu, duda izan, kezka izan...*) eta ez izen soil baten mendean. Eta hain zuzen ere, horrelakoetan badirudi bi hurrenkerak direla zilegi eta onargarri (35a/35b):

- (35) a. Galdera egin didate Madrilen zenbat aldiz izan naizen.
 b. Madrilen zenbat aldiz izan naizen galdera egin didate.

Hain zuzen ere, (35b) gisakoak dira tradizioan noizbehinka agertzen direnak eta ez —autore berrien artean ez bada— (33) modukoak. Hona hemen, idazleen horrelako pare bat adibide:

- (36) a. Era onetako jardunean egon ziran arrantzaleak luzaro, euren lagunakaz zer gertau ete zan *kezkaz beterik* (D. Aguirre, *Kresala*, 23).
 b. (...) bigarren mallako jantokira aldatzen utziko ote zioten *galdera egin zue-nean*, zerbait ordain eta utzi zioten (J.A. Irazusta, *Bizia garratza da*, 21).

Esan bezala, *EGLU* Ven arabera, (36) gisakoetan gobernatzailea ez da izena bera bere soilean, predikatu-egitura osoa baizik (*kezkaz beterik egon, galdera egin*). Eta egiazki zehargalderak *kezka, galdera* eta antzeko izenen osagarri zuzenak ez direla ikuste-

ko, aski da saiatzea izen horiek absolutiboaz beste kasu-marka batez hornitzen eta perpauslean legokiekeen osagai gisa lan egiten uztea. Adibidez:

- (37) ??(...) *bigarren mallako jantokira aldatzen utziko ote zioten* GALDERAK zerbairetarako balio izan zuen.

Hortaz, zailtasunak ditugu delako izena absolutiboaz beste kasu batean emateko, eta hori da, hain zuzen, izen horrek eta aditzak predikatu konplexu bat (*galdera egin, kezka bete, kezka izan...*) osatzen dutela pentsarazten diguna.

1.5. Izenlagun-motak: (c) subjuntiboko perpaus izenlagunak

Hemen galdera da ea euskaraz hurrengoan modukoak esan daitezkeen ala ez:

- (38) *Bazkaria presta dezan* ESKEA egin diote.
 (39) *Bazkaria presta dezalako* ESKEA egin diote.

Galdera horri erantzuteko gogoan izan behar da hemen ere perpaus osagarriaren gobernatzailea zenbaitetan predikatu-egitura oso bat izaten dela eta ez hartan ageri den izena bere soilean. Hona adibide batzuk (letra etzanaz eman dugu predikatu-egitura):

- (40) Gaixoak sendo diton *esperantzan gaude*
 (41) Bakandereak txarrik egin dagixun bildur-ete-zara, ba.

Antzeko zerbaite gertatzen da ondoko perpausetan ere:

- (42) a. Azienda erosterakoan badagoko ongi begiztatzea heia ortzik gabe denetz, ahul dadien *beldurrez*. (J. Duvoisin, *Dialogues basques*, 94)
 b. Jaiki-erori zebilela ekusirik, bidean il zekien *beldurrak*, eman zioten lagun bat. (S. Mendiburu)

Beldurrez, beldurrak horiek ere predikatu dira, *beldur izanik, beldur zelarik* edo horrelakoen pare, eta ez dute osagarria izenlagun gisa hartzen.

Zenbaitetan, hala ere, zalantza sor daiteke izenak berak zuzenean ote daraman osagarria ala hura predikatu-egitura baten zati den. Ikus, esate baterako, ondoko adibidea:

- (43) Hortakotz *igorri dautzut jin zaitean galdea*. (P. Larzabal, *Senperen gertatua*, 116)

Perpaus hori bitara uler eta analiza daiteke:

- a. *Galdea igorri dizut* [(jin zaiten)] (Predikatu konplexua: *galdea igorri*)
 b. *Igorri dizut* [(jin zaiten) *galdea*] (perpaus osagarri izenlaguna)

Bietatik, *EGLU* Ven arabera, lehen irakurketa da bidezkoena, zeren bigarrena onartuz gero, hurrengoan modukoek ere gramatikalak izan beharko lukete eta nahi-ko dudazkoak dira:

- (44) a. ?*Jin zaiten galdeak* harritu nau.
 b. ?*Ez diozu kasurik egin behar jin zaiten galdeari*.

Izan ere, (44)ko perpaus izenlagun jokaturia (*jin zaiten galdea*) baino ohikoagoa da perpaus izenlagun jokaturgabea: *jiteko galdea* esatea, alegia.

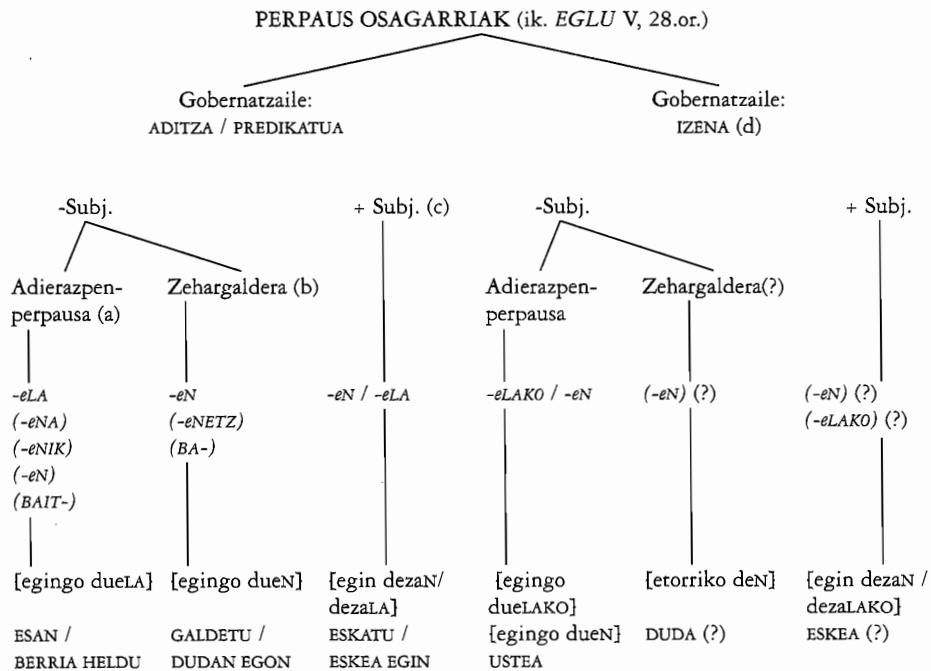
Edozein modutan, zalantzak zalantza eta bitasunak bitasun, *EGLU* Ven arabera ez dirudi erabat ezinak eta baztertzekoak direnik izenlagun subjuntiboak, doi bat bitxiak eta ezohikoak diren arren. Ikus, esate baterako, ondoko perpausa:

(45) *Orok maita zaitzaten desirak* galduko zaitu.

Zenbaitetan, gainera, izenlagunek eraman ohi duten *-KO* atzizkia eta guzti ematen da subjuntiboko osagarria:

(46) *Haren diszipuluak obitiek gorputza ostu, ta eraman zezaelako bildurrez*, ifini zituen obia zaitzeko guardak (J.A. Ubillos, *Cristau doctriñ berri-ecarlea*, 94).

Laburtzeko, hona hemen, perpaus osagarrien eskema orokorra (*EGLU* V, 28. or.):

2. Perpaus osagarri izenlagunen azterketa izenez izen

2.1. Agindu (iz.)

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak: \emptyset

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko agindu: %96,8 (31/32)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA*: %3,1 (1/32)1.2. Jokatugabeak: \emptyset 2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Gure corpuseko datuen arabera, perpaus izenlagun jokatugabea da *agindu* izenak hartu ohi duen osagarria. Zehatzago esateko, gure datu-baseko adibide guzti-guztiak *-i(z)eko agindu* tankerakoak dira.

Ez dugu *-eN/-eLAKO agindu* tankerako perpaus izenlagun jokaturik aurkitu. Izen honen azpikategorizazioa kontuan harturik, nekez itxaron zitekeen adierazpeneko edo zehargalderako osagarri izenlagunik, baina bai, aldiz, subjuntiboko osagarria. Kontua da, ordea, ez dagoela horrelako perpaus jokaturik, alegia, ez dago gure corpusean *egin zezan (zezalako) agindua eman zuen* modukorik eta hutsune hori azpimaragarria iruditzen zaigu.

-i(z)eko agindu (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatugabea): %96,8 (31/32)

- (47) Orrelaxen berriz ere etorri zan aurrera *segitzeko agindua*, eta Urkiolara eraman giñuzten. (Salav 88)
- (48) Zer debekutzen dau aragia *izteko aginduak*? (KIkV 77)
- (49) Nekezarijak gizenduten ditu idijak, okela ona jaateko; ta enzun neutsan nik gizon jakintsu bati, Jangoikuak egieban lenengo gizonari, emon eutsala lurra *landuteko aginduba*, onek pekatu egieban baño leenago, lurra samur ta biar-erraza bazan bere; ta pekatu egiebanian gogortu, arantzatu ta lartu jakola lur berez bigun ta samurra zana; baño len ta gero izan zala Adan atxurlarija ta baserrikua. (Mg PAb 149)
- (50) Etzan orduan orain legez pekatuak *konfesatuteko agindurik*, ez zelan autortu bear zirian, ez nos, ez zeinbat pekatu egin eben esateko premiñarik. (Añ⁴ G^{Gero} 336)
- (51) Ni *iltzeko agindua* zutenak berak esan zidaten zer asmo zun, eta aiek etzute-la alakorik egingo. (Or SCruz 95)
- (52) Jesus *iltzeko Pilatoren agindua*. (Lard 456)
- (53) Jesus'en iñori ez *esateko aginduari* begiratu gabe, soraio onek bereala barreatu zuen, zer gertatu zitzaion, eta guziak are arrituagoak, eta Jesus'ganonz etziñagoak jarri ziran: eta soraio bakarrean bizi bearrean arkitzen zana, gero gizonen artean bizitzen asi zan. (Lard 386)

Bestalde, badugu adierazpen-perpaus osagarri baten adibidea (*-eLA*), baina ez *agindu* izen soilaren mendean, *agindua etorri zan* predikatu-egituraren mendean baizik. Hona hemen, adibidea:

Predikatua + *-eLA* (osagarri “berezia”, adierazpenekoa eta jokatua): %3,1 (1/32)

- (54) Gero, kinto abek instruzioa ikasi ta frenterako moduan jarri ziranean, *agindua etorri zan* konpañi batek joan bear zuala Vitorira. (Salav 76)

2.2. Aire

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak: \emptyset
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko airez</i>	%100 (1/1)
-----------------------	------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Adibide bakarra dago gure corpusean, perpaus osagarri izenlaguna da, jokatugabea. Dena den, alderdi semantikoari begira, gero aztertuko dugun *itxura* izenak gobernatzen dituenen multzoan ere sailka genezake.

- (55) Handizki anpatzen du begitartea; baño kolore sano du, larrua zapatzen kri-kri egiten du, *ardiak larrutzeko airez* anpatzen diren bezalakoek (FIr 192)

2.3. Aitzakia

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO aitzakia</i>	%33,3 (17/51)
<i>-eN aitzakia</i>	%3,9 (2/51)
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko + aitzakia</i>	%45,1 (23/51)
----------------------------	---------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eLA + predikatua</i>	% 7,8 (4/51)
<i>predikatua + -eLA</i>	% 9,8 (5/51)
 - 1.2. Jokatugabeak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Aitzakia izenak perpaus jokatuak nahiz jokatugabeak hartzen ditu osagarri modura,⁴ batez ere *-t(z)eko aitzakia* erako jokatugabeak (bat datoz, hortaz, tradizioa eta mende honetako usadio nagusia). Jokatuaren artean *-eLAKO* menderagailua hartzen

(4) Kontuan izan beharra dago egitura formala eta sintaxi-egitura ez datozela beti bat eta *-t(z)eko aitzakia* testuan aurkitzen den hainbatetan aztertu beharra dagoela ea perpaus izenlaguna dugun edo aditz-sintagmako atala. Hona adibide bat:

du ia beti. Halakoetan, bi eratara ager daiteke *aitzakia* izena perpaus nagusian: inesibo-markarekin (*aitzakian*) —adizlagun modura eta ia beti koma artean bereizia— edo soziatibo-instrumental kasu-marka duela (*aitzakiaz*, *aitzakiarekin*). Ez da behin ere ageri subjuntiboan edo zehargaldera modura. Jokatugabeetan ere inesibo edo soziatibo-instrumental kasu-marka darama *aitzakia* izenak, eta inesibo-marka dutenen artean badira mugagabeak ere, jokatueta ez bezala (*-t(z)eko aitzakitan*). Testuetan maiz ageri diren *-t(z)eko aitzakia* erako egituretan ez dago perpaus izenlagunik, helburuzko perpaus arrunta baizik (*Eskatzen zaitzunik ez egiteko aitzakiak dira oriek*).

Hona adibide batzuk:

-t(z)eko aitzakia (adierazpen-perpaua):

- (56) Galtzarbean liburu bat eta eskuan aulki txiki bat zeramazkiala, ordutik iñular-arte *astia irakurtzen emateko aitzakiakin*, basopeko itzalera joan zan. (TAG Uzt 263)
- (57) Ala ere, Uriko jende guzia asaldatu zan, eta Elizara bilduta, San Pablo'ri eldu zioten, Elizatik kanpora atera zuten, kolpez iltzer uzten zutela, eta ateak itxi zituzten, berriz sartu etzedin, aren odolarekin *Eliza ez loitzeko aitzakitan*. (Lard 522)

-eLAKO aitzakia (adierazpen-perpaua):

- (58) Emakume bat arkitzen zan urte osoetan lotsaz bere bekatuak konfesatu ezinda *Konfessore ezagunik etzedukalako aitzaki edo estalkiaz*. (Mg CC 127)
- (59) Ijitokeen Jainkoari zeritzan Isis, onela zoratu, itsutu, ta engañatu zituan demonioak, Jainko egiazkoari zor zaizkan, agur ta adorazioak beretzat izateagatik; eta *Jainkoa hondratzen zuelako aitzakian*, gaitz itsusi asko eragiteagatik: orregatik jende itsu zoratu aek, Idoloai, ta Idoloen barrenen sarturik zeuden, demonioai egiten zizten, pestak ziran ordikeria, deshonetseria, ta onelakoak. (Ub 036)
- (60) Yesusek eriak yai-egunean sendatzen dituelako, asarretzen dira Yuduak, ori *lan-egitea ta beraz yai-egunean debekatua dalako aitzakiaz*. (Ir YKBiz 104)

-eN aitzakia (adierazpen-perpaua):

- (61) Alabak ere, *eskuak izarditzen zaiozkan aitzakiyakin*, aguro laja zuen senar gai kojua, laugarren kapataza. (Iraola 024)

Gobernatzaile modura predikatu-egitura dutenetan, *-eLA* ageri da menderagailu gisa eta perpaus osagarria predikatu-egituraren atzetik doa, oro har. Osagarria predikatuaren aurretik erakusten duten perpaus guztiak dira lekuko bakar batekoak (AA) eta denak dira *aitzakiatzat hartu* edo *aitzakiatzat eman* erakoak; izenlaguna predikatuaren atzetik ageri duten esaldiak, berriz, hainbat idazle (And, Berron, Mg...) eta mendetakoak ditugu (XIX, XX). Azken hauen artean ere *aitzakia(tzat) eman/izan* dira maizenak.

Eta onek orretako ez dagoela, edo *gero egiteko aitzakiak emanarren*; Konfessoreak badaki, orrela fiatu, ta Konfesioa utzi bear ezjala; baizik, al dan bezala, bereala eragin. (Cb Eg III 229)

Hau da, 'aitzakiatzat eman du gero egingo duela' parafasiak adieraziko liguke perpaus izenlaguna dugula, baina pentsa daiteke helburuzko perpaus arrunt bat dugula: 'aitzakiak ematen ditu (zerbait) gero(ago) egiteko'.

Predikatua + *-eLA* (adierazpen-perpaua):

- (62) Eta zer esan bear da kristau nagi asko gatik, zeintzuek sarriago ez konfesa-tu ta komulgatzeko aitzakitizat ematen duten, obe dala gaizki komulgatze-ko batere, edo urtean bein baño ez komulgatzea? (Mg CC 209)
- (63) Baiña gauza onek ba du bere akatsa, auxe: burruka onen kondaira idatzi zuanak, une ontan bertan moztu-ta zintzilik utzi zuala, aitzaki emanaz, ale-gia, ez zuala ezer arkitu paperetan Don Kijoteren ekintza auetaz, berak ida-tzirik uzten dituan oietaz-beste. (Berron *Kijote* 106)

-eLA + predikatua (adierazpen-perpaua):

- (64) Begira, izan ote dezun etsaiaren kontra edozeñ gauza sinisteko oitura, zañak ala esaten dizula aitzakiatzat arturik? (AAII 222)

Lekukorasunik zaharrenetan (SP, Ub...) perpaua izenlagunak aurkitu ditugu (jokatuak nahiz jokatu-gabeak) eta predikatu-egituraren mendekoak izenlagunekin batera XIX. eta XX. mendeetan. Corpusean aurkitu ditugun perpaua gehienak gipuz-kerazkoak dira (%90,6) eta ez dago, hortaz, euskalkien arteko erkatzerik.

2.4. Albiste

a) Perpaua osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO albistea</i>	%23,1 (3/13)
<i>-eN + albistea</i>	%7,7 (1/13)
<i>-eNEKO albistea</i>	%7,7 (1/13)

1.2. Jokatu-gabeak:

<i>-i(z)eko + albistea</i>	%7,7 (1/13)
----------------------------	-------------

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaua osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + <i>-eLA</i>	% 30,8 (4/13)
--------------------------	---------------

1.2. Jokatu-gabeak:

2. Zehargalderakoak:

predikatua + <i>-eN</i>	%23,0 (3/13)
-------------------------	--------------

3. Subjuntibokoak: \emptyset

Ikusten denez, *albiste* izenak osagarriak hartzen ditu, jokatuak (*-eLAKO* mendera-gailuarekin lotzen diren adierazpen-perpauak nagusiki) nahiz jokatu-gabeak. Hona adibide batzuk:

- (65) Basarte aietatik irten ez al ziran, jende asko topatu zuten; *bada Jenobeba arki-tua zalako albistea*, ingurumaiko errietan laster barreatu zan. (Arr GB 116)
- (66) Lenengo zatia Gabriel Goiaingeruak esan zion Mariari, *Jainko-Semea gizon egitteko albiste zoragarria* ekarri zionean. (Inza *Azalp* 154)

Bestalde, predikatu-egiturak osa ditzake, perpaus osagarri arrunten gobernatzaile, honako aditz hauekin:

albistea bialdu
albistea eduki
albistea egon
albistea ekarri
albistea eman
albistea hartu
albistea ibili

Halakoak adierazpen-perpaua (-eLA menderagailua) edo zehargaldera izan daitezke (*albistea* + -eN). Hona hemen adibide batzuk:

- (67) An inguruan jaiua dan abade gazte batek *albistea bialdu dau Meza emoten duala* onen egunetan eta onen ordutan, Mezarako biar izaten diran gauzak albistariyaz bialduta. (Kk *Ab II* 070)
- (68) Geroago *egon zan albistea, zelan joan zan* Ondarroako txalupa batera, *ta gizon bi il eutsezala* euren iskillioakaz Ondarroarrari. (Echta *Jos* 116)

Aurreko sailean sartu dugun perpaus bat bada, -eN *albiste* erakoa (Lardizabalen testuetako adibide bakarra), irizpide formalez hala sailkatu dugun arren predikatuzko egituratzat har daitekeena, *albistea hartu* erakoa alegia.

- (69) Erroma'ko kristauak artu zutenean *San Pablu urreratzen zitzaien albista*, batzuek emerezortzi leguan, besteak amaikan bidera irten zitzaiozkan. (Lard 530)

Garaiz garaiko azterketak ez du aparteko daturik erakusten; izan ere, *albiste* hitza 1745ean agertzen da euskal testuetan (*Euskal Hiztegia*) eta aztertzen ari garen egitura erakusten duten gure corpuseko lekukotasun guztiak XIX. eta XX. mendeetakoak dira. Aurkitu ditugun agerpen guztiak bederatzi egileren bizkaierazko nahiz gipuzkerazko testuetakoak dira.

2.5. Arrasto

Arrasto izenaren agerraldi bakarra aurkitu dugu corpusean:

- (70) Nunbaitetik *atera zuten arrastoa Piarres an zela ezkutatuta*. (Etxde *JJ* 191)

Honako honetan, ageri denez, predikatu-egitura darabilgu —*arrasto atera*—, batetik, eta, bestetik, perpaus osagarria —*Piarres an zela ezkutatuta*—.

2.6. Aztarna

-eLAKO:

- (71) Eskoriazako mendietan arkitzen dira burnia, ta *likurta noizbaiten ere atera oi ziralako aztarna egiazkoak*. (Izt *C* 074)
- (72) Onela bizi ziralta, *jainkoaren zigorrada urreratzen zitzaielako aztarna eta zanzua*, Erroma'tik zijoazkien Eraentzalleetan zekusten. (Lard 537)

-eN

- (73) Lurra idiki, eta su eta garrak botatzen zituen; eta odeietatik jatxi zan sufre eta suzko jasa ikaragarriak Sodoma, Gomorra, Adama, eta Seboin'go erriak irazeki, eta osotoro erre, eta kiskaldu zituen, *zer izan ziran aztarnarik ere utzi gabe* (Lard 020)⁵

Gutxi dira izen honen lekukoak: hiru adibide besterik ez. Bitan (71, 72), perpaus osagarriak izenlagunak dira, -eLAKO-dunak, eta hirugarrena (73), zatizko zehargaldera.

2.7. Beldur/bildur

Izen honi atxikitzen zaizkion perpaus osagarrien azterketak berekin dakarren zailtasuna dela bide, aurreko izenekin ez bezalako azterbidea erabiliko dugu. Alegia, ez ditugu erabide bakoitzaren erabil-maiztasunaren datu orokorrak emango, egituraka baizik; horrela, izan ere, aiseago ikusiko dugu zein erabide erabiltzen den perpaus osagarri bakoitza sortzeko, baina berau "lotu" behar zaion egituraren arabera.

Bost egitura bereizi ditugu.

- a. *beldur izan* (*beldur* ∅)
- b. *beldurrez* (*beldurrez* egon)
- c. *beldurr(a) ukan* (*ez ukan beldurrik*)
- d. *beldurrak*
 - d.1. *beldurrak* egon (*beldurrak* ∅)
 - d.2. *beldurrak hartu*
 - d.3. *beldurrak eman*
- e. perpaus izenlagunak

Lehenengo laurak predikatu-egituratzat jo daitezke, aurrerago adieraziko ditugun salbuespenak gorabehera. Eta bosgarrenean, berriz, perpaus osagarri izenlagun argiak daude sartuak.

2.7.1. *Beldur izan* (*beldur*)

Atal honen barruan ez dugu predikatu-egitura honen forma arrunta bakarrik aztertuko, hau da, aditz laguntzailea agerian daukan kasua (maizkoena) bakarrik:

(5) Adibide honetaz gain, beste bat aurkitu dugu:

Eta nekez aurkituko dugu hizkuntzetan, bizidunen artean bezala, *denboraren zedarriak atzeraziko dituen aztarnarik*. (MEIG VI 086)

Adibide honetan, ordea, duda dugu perpaus osagarri ala erlatibozko perpaustzat jo behar den. Perpaus izenlaguntzat jotzen badugu, arazoak daude haren sailkatzean, bi mailatan gainera: egituraren aldetik eta perpaus motaren aldetik. Lehenengoari dagokionez, duda da zer egitura dugun, predikatu-egitura bikuna (*aztarna aurkitu*) ala bakuna (*aurkitu*); predikatua bikuna bada, haren osagarri dugu *denboraren zedarriak atzeraziko dituen* perpausa; bakuna bada, aldiz, *aztarna* izena haren objektu zuzena da, eta perpaus osagarria izen horren izenlagun. Bigarren zailtasuna, bestalde, perpausaren beraren mota zehaztetik dator: zehargaldera ala adierazpen-perpausa?

- (74) Nik, aldiz, bere buruagan eta zimendutzat hartu duen lurrean hain dut aurkitzen fidatua, *non inoiz edo bebin beldur bainaiz ez ote dion lur horrek huts emango egun edo bihar*, haurtxo bat bezain ahul eta zurtz gelditzen delarik. (MEIG IX 096)

baita adizkia isilpean daukan forma:

- (75) Iñok ikusten eztaben barruko kurutzea milla bidar astunagoa da agirian darabilguna baño ta barruan erabillen berea Mañasik, *iñok ikusi ezeion bildur* (Ag Kr 076)

eta pertsonagabea ere:

- (76) Eztakigu, zer igaro zitzaion bekatari oni; baña *beldur izateko da*, ainbeste Komunio gaiztoren buruan gogortua geratu zitzaiola biotza, eta etzala Jau-nagana biurtu biotz osoz. (AA I 431)

Corpusean predikatu-egitura honen 382 agerraldi aurkitu ditugu. Eta aurreko izenekin erabili dugun sailkapenari jarraituz, honela bereizi ditugu perpaus osagarri-motaren arabera:

- a) Perpaus osagarri izenlagunak: \emptyset
 b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
 a. Adierazpenekoak: %31,4; 158/382
 b. Zehargalderakoak:⁶ %31,0; 118/382
 c. Subjuntibokoak: %27,6; 106/382

Azterketaren abiagunea lan-hipotesi bat dugu: alegia, hiru gisa horietako (a, b, c) perpaus osagarriak *beldur izan* predikatu-egituran elkarren ordez erabil daitezkeela, hau da, berdin esan daitezkeela:⁷

Beldur naiz etorriko dela
 Beldur naiz etor dadin
 Beldur naiz etorriko (ote) den

Begiratu arinean aski argi dago adierazpeneko perpaus erabil-maiztasun handiagoa agertzen dutela zehargalderak eta subjuntibokoek baino. Baina, horretaz gain, argibide gehiago eman ditzakegu haiei buruz, bi aldagai aintzat hartuz: euskalkia eta epea. Lehenengoari dagokionez, hiru euskalki "nagusi" bereizi ditugu —bizkaiera, gipuzkera eta lapurtera—, haietan ageri baitira agerraldirik gehienak; eta haiei buruzko datuak batuaren datuekin alderatu ditugu. Emaitzak hauexek dira:⁸

	BIZKAIERA	GIPUZKERA	LAPURTERA	BATUA
Adierazpenekoa	%42,0	%44,4	%48,6	%15,2
Zehargalderakoa	%21,6	%40,8	%4,6	%84,8
Subjuntibokoa	%36,4	%14,8	%46,8	%0

(6) Bereizketa egin behar da formaren eta adieraren artean. Izan ere, *EGLU* Vek dioskunez, gisa honetako perpaus osagarriak formaz zehargalderak dira; adieraz, aldiz, adierazpenekoak.

(7) Abiagune hori ez da guztiz zuzena: perpaus osagarriaren aditza, bakanka bada ere, [+ gero] aspektuaz bestetan ere ager daitezke ([+ iragan] aspektuan batik bat); eta aspektu horiek nekez (edo ezin) ordezka daitezke subjuntiboaz, aspekturik gabeko adizkia berau.

(8) Ehunekoen batuketak goitik behera irakurri behar dira eta ez ezkerretik eskuinera.

Taulan ageri denez, ehuneko berdintsuetan erabiltzen dira hiru euskalkietan adierazpen-perpauos osagarriak *beldur izan* predikatuan. Galde-perpauos osagarrien erabileran, ostera, alde nabarmenak nabari dira: gipuzkerak ehuneko garaiena ageri du, eta larputerak aldiz beherena. Horren antzeko joera, baina alderantzizkoa, subjuntibo-perpauos osagarrien erabileran igartzen da, lapurterari baitagokio ehuneko gorena, eta gipuzkerari berriz beherena. Batuari dagokionez, bestalde, galde-perpauos osagarriak ugariagoak dira, askoz ere, beste bi gisetako perpauosak baino; are baten (subjuntiboaren) lekukorik ez dugu corpusean.

Epeez den bezainbatean, bigarren aldagaiaz alegia, bitara jo ditugu: XX. mendearen aurrekoak eta XX. mendekoak. Ehunekoak hauexek dira:

	< XX.a	XX.a
Adierazpenekoa	%44,8	%37,0
Zehargalderakoa	%8,4	%56,4
Subjuntibokoa	%46,8	%6,6

Honetaz nabarmentzekoa da, batik bat, bi garai hauek galde- eta subjuntibo-perpauos osagarrien erabilerrari buruz ageri duten aldea: XX. mendearen aurreko testuetan, esaterako, lekukotasun oparagoa dute subjuntibo-perpauosak galde-perpauosen aldera; XX. mendeko testuetan, berriz, alderantziz gertatzen da: ugariagoak dira galde-perpauosak. Galde-perpauos osagarriaren ugaritze hori, hein batean, logikoa da; izan ere, XX. mendeko agerraldirik gehienak gipuzkerari eta batuari dagozkie, eta, esana denez, euskalki horietako testuetan nagusi da perpauos osagarrien erabide hori. Dena dela, adierazi behar da, orobat, gipuzkeran galde-perpauosaz erruzago baliatzen nabari den isuri hori ez dela XX. mendearen aurreko testuetan: XX. mendearen aurreko gipuzkerazko testuetan adierazpen-perpauos osagarria %58tan ageri da, zehargalderakoa %8tan eta subjuntibokoa %34tan; beste euskalki aztertuetan antzematen zaion joera berdintsua alegia.

Azter ditzagun, orain, banan-banan, perpauos osagarri-motak:

a. Adierazpenekoak (158):

a.1. Jokatua: %56,3; 89/158

a.2. Jokatugabeak: %43,7; 69/158

Ehunekoetatik ondoriozta daitekeenez, erabil-maiztasun garaiagoa dute —corpusean— perpauos osagarri jokatuak jokatugabeek baino. Azken hauek bereizgarri sintaktiko bat ageri dute: perpauos nagusiak eta osagarriak, alegia, erreferentziakide direla subjektuari dagokionez. Subjektuen erreferentziakidetasun hori irizpidetzat jo liteke noiz erabide jokatua eta noiz jokatugabea erabili behar den asmatzeko; baina jokatuaren zenbait adibidetan ere atzeman daiteke halako erlazioa (erreferentziakidetasuna) perpauos nagusiaren eta mendekoaren (osagarriaren) subjektuen artean, ondokoetan esaterako:

(77) Bainan *beldur naiz halako guti kausituko dudala*. (Dv Lab 251)

(78) Baina nire urtean dituzunean gauzak pixka bat urrutixego ikusten dituzu, eta *beldur naiz ez dudala sekula egingo inoiz ere pentsatu nuen hori*. (MEIG IX 066)

(79) ezperen *ortik aterako ez naizen bildur naiz*. (Or Mi 043)

Perpaus osagarri jokatuak eta jokatugabeak sortzeko bideak hauexek dira:

a.1. Jokatua: 89

a.1.1. -eLA: %84,3; 75/89

a.1.1.1. -eLA + predikatua: %9,3; 7/75

(80) Bainan Panamako *bori dorpeago izanen zela beldur ziren.* (HU Zez 045)

(81) Berealatik Jaungoikoagana biurtzen ezpazera, *sekulan biurtuko etzerala bildur izatekoa da.* (Arr May 093)

a.1.1.2. predikatua + -eLA: %90,7; 68/75

(82) Neure adeskidia, konklusioia dugun eman nik herioaz, zure, eta euskaldun ororen amorekatik egin dudan libru pobriari, *beldur niz enuiatu ere bazirela, ene sobera luze izanez suiet triste baten gainian.* (Tt Onsa 175)

(83) Konfesatzen ninzan aldian graziz biztua nirudien nik; *baña beldur naz ez nazala biztu* bein ere ta Jangoikoak dagokidan eran artu ta kondena nazan bere tribulanean. (Mb IArg I 280)

(84) Etziren hargatik atrebitzen Jesusi galdetzerat haren hitz sailduen argitasunik: *beldur abal ziren erranen ziotela zerbait gauza damuzta zetzakenik.* (Lg II 171)

a.1.2. -eN: (%10,1; 9/89)

a.1.2.1. -eN + predikatua: %22,2; 2/9

(85) ...ezperen *ortik aterako ez naizen bildur naiz.* (Or Mi 043)

(86) Areago orandik: norberaren uste ta bulkoak itzen bidez *inoren gogoan erein zitezkean bildur zan:* itz soilen ahala orrenbestearainokoa zanentz bien-arteoko ta zalantzan zegoen. (Zait Plat 102)

a.1.2.2. predikatua + -eN: %77,8; 7/9

(87) Eta *beldur naiz girstinoetarik ere, gebienek, bide hura hartzen duten.* (Ax 093)

(88) Bainan, gehiago dena, oi, ala *beldur izateko baita juje zorrotz bark asko bekhatu mortal ere kausituko duen halako Kristau laxo baten bizitzean!* (Dh 141)

a.1.3. beste batzuk: %5,6; 5/89

(89) Zuk zeure semia onzat daukazu, urlija neskatiilla onzat daukazu, eta nai badozu santatzat; *baña alanbere errazoe andijagaz bildur izan zinaitেকে, alkarregaz adiskide badira. eta denpora luzian badagoz, galdu leitezazana,* eta guztiz ondo egingo dozu galazoten badeutsazu zeure semiari daukan adiskidetasuna, edo beragaz egoten. (Astar II 180)

(90) Leenengo begiraldian, *nik aiek ongi beteko ez ditudanen beldur ote-zeran* iruditu zait. (Ldi IL 094)

(91) Ixillaldi orrek estanda egineta *gaitz burrunbatsua ekarriko dulakoaren beldur naiz.* (Zait Sof 087)

(92) Denbora luze orren buruan bere gorrototzko garra oztu zitezkean eta *bildur zen au gerta zekiokenik.* (Etxde JJ 184)

(93) Beure erritik ain urrun gorputza utzi bearrak bildurtzen ez al zun galdegin ziotenean, Iainkoagandik ezer ez dago urrun, erantzun zien, *ez naiz bildur azken-egunean ni piztu-lekua aamtziko zaionik.* (Or Aitoré 234)

Eskura ditugun datuen arabera, literatura-tradizioan *-eLA* menderagailua baliatzen da maizenik adierazpen-perpau osagarri jokatuak sortzeko. Eta halako menderagailuarekin perpau osagarria predikatu-egituraren eskuinean kokatzen da batik bat.

a.2. Jokatugabeak: 69

a.2.1. *-t(z)eko*: %55,1; 38/69

a.2.1.1. *-t(z)eko* + predikatua: %42; 16/38

- (94) Aiek etzuten izketa ori erdetsi; illuna zan aientzat eta etzuten ulertu; *ortaz ari galdegiteko beldur ziran ordea*. (Ir YKBiz 250)
- (95) Baña Yudean Arkelao bere aita Heroderen ordez errege zala entzunik *ara yoateko beldur izan zan*. (Ir YKBiz 031)

a.2.1.2. predikatua + *-t(z)eko*: %58; 22/38

- (96) Zeren *aiz*, Herodes, *beldur, erresuma galtzeko?* (EZ Noel 071)
- (97) Eta San Anselme *ez da beldur erraiteko eta segurtatzeko* Mariaren egiazko zerbitzari lejala ezin gal daitekela. (MarII 067)
- (98) Baña etzitzaion onela gertatu Tobias gazteari, *bildur bazan ere ezkontzeko sararekin*. (AA III 394)
- (99) Halako orduetan, *beldur garenean gure kontzientziako mintzoaren arabera egiteko*, orhoit gaiten haur gazte batzuk eman darozkiguten etsenpluez. (Jnn SBi 177)

a.2.2. *-t(z)earen*: %2,9; 2/69

- (100) Amorioduna da, eta diruduna, Bizkaiko Bankuan deposito ederra dauka azio-paperetan, lau miloi baino goragokoa, pepr onean, Labe Haundiak eta Iberdueroak, miloi bat eta erdi harri preziatuetan, hor daramazki, lepotik zintzilizka, diamanteak eta brillanteak: gezurra dirudi, *bola karrikatik ibiltzearen bildur eztenak*, Errekaldeberri etxe-bloke 120 bizitegiko bat (...). (Arti Ipuin 056)

a.2.3. *-t(z)eaz*: %7,2; 5/69

- (101) San Augustinok erran zuen bere konfesionetako laugarren liburuan bere arima eta adiskidearena etzirela arima huts bat baizen, eta zeraman bizia higointzen zitzaiola, eta hura hastio zuela bere adiskidea hillez geroztik, zeren ezpaitzuen erdi bizi nahi; eta *halaber orobat beldur zela hiltzeaz*, bere adiskidea osoki hil eledintzat. (SP Phil 362)

a.2.4. *-t(z)ea*: %2,9; 2/69

- (102) Onetxegatik, aurrenekoz, Usoaren kezka Mu-oaren semearekin ezkontzeko, *bildur baitzan alostorreko bizi zorikabeari igestearren txarragoan erortzea*. (Etxde AlosT 058)

a.2.5. *-t(z)era*: %11,6; 8/69

- (103) Baina gauza hauk gogoan zerabiltzala, huna, Iaunaren Aingerua ager zekion ametsetarik, zioela, Ioseph David-en semea, *ezaizela beldur eure*

emazte mariaren hartzera: ezen hartan konzebitu dena, Spiritu sainduagantik duk. (L@8c 002)

a.2.6. *-t(z)en*: %7,2; 5/69

(104) *Nor bildur iango ezta pekatu onetan jausten?* (Astar II 195)

a.2.7. *aditzoina*: %8,7; 6/69

(105) *Ametsetan ikus-bildur ere dira*, esnai daudela ikusarazi bai lien, edo eder-izenak eragin litun gisan. (Or Aitorik 289)

a.2.8. *partizipioa*: %2,9; 2/69

(106) *Begira*, esan zitzaion bere jabeari; azpigarria nai badezu edo, *azpigarria galdu bildur bazera* piñua sartuta, jarri errenkadak beti gora ogei metrotik ogei metrora; eta piñu landareak iru metrotik iru metrora. (Munita 069)

a.2.9. *beste batzuk*: %1,4; 1/69

Ikus daitekeenez, anitzak dira perpaus osagarri jokatugabeak sortzeko menderagailuak; haietarik, ordea, *-t(z)eko* gailentzen da. Atzizki hau daukan perpaus osagarria aditzaren eskuinean zein ezkerrean jar daiteke.

b. Zehargalderakoak: 118

b.1. *ote...-eN* + predikatua: %16; 19/118

- (107) *Yesusek akar errixta mokoka egingo ote zion beldur zan*; argatik belaunikatu zitzaion, barkamena eskatzeko bezela. (Ir YKBiz 097)
- (108) Eskerrik asko, eta orain meza nagusira noa, eta *belutxo izango ote dan beldur naiz*. (Urruz Zer 096)
- (109) *Geiegi esan ote dedan beldur naiz*, emakume: orregatik, dana dala bera ikusi gale naiz. (Zait Sof 078)

b.2. *predikatua + ote...-eN*: %84; 99/118

- (110) *Bildur nas astirik izango ez ete dodan* konfesoarearen oñetara elduteko. (A@4n EL2 155)
- (111) Bada, asko kondetan badira Kristiñau fededunetarik bere, zegaitik zu bere, kristiñau sinislea izan arren, *etzara bildur izango kondenatuko dirianetarik izango ete zarean?* (A@4n GGero 111)
- (112) *Bildur nas zerbaiten uts egin ete dodan, len danik gaistotu ete nasan*. (A@4n GGero 295)

Aitortu behar da *ote* moduzko partikulaz beste markarik ez dugula galde-perpaus osagarriak *-eN* atzizkidun adierazpenekoetatik bereizteko. Arazoa da, ordea, *ote*-rekin zein gabe ager daitezkeela zehargalderak, eta *ote*-rik gabekoak bat datozela forman *-eN* menderagailudun adierazpen-perpausekin; horrenbestez, ez dago, forma soilari begiratu, argudio edo irizpide sendorik *-eN*-dun adierazpen-perpausak zehargalderatzat ez jotzeko, testuinguru bertsuan ageri baitira mota batekoak eta bestekoak. Dena dela, predikatu-egitura honetan gutxi dira *-eN*-dun perpaus osagarri *ote*-rik gabeak.

c. Subjuntibokoak: 106

c.1. -eN: %98; 104/106

c.1.1. subjuntiboa + predikatua: %4,8; 5/104

- (113) Bertze alde, ez gare baitezpada gal dadin beldur ere. (Arb Igand 031)
 (114) Baina eskola handirik ez zuelakotz, khasu guti egin zezoten beldur zen. (Laph 069)
 (115) Zerurako deretx eta eskabidea Jaungoikoak kendu degizun bildur etzera? (Arr May 026)

c.1.2. predikatua + subjuntiboa: %93,2; 99/104

- (116) *Karitatea beldur da gaizkiarekin inkontra dadin*, ezta beraz perillik haren bilha doan, eta hura inkontrazten duenean, itzultzen du burua hartarik, eta ez ikusi iduri egiten du; aitzitik begiak serratzentzu hura ikus dezan baino lehen, haren ikusteko sentitzen duen seinalerik xipienean; eta gero simplezia saindu batez zinetsten du etzela gaizkia bera, baina xoilki gaizkiaren itzala edo zenbait itxura zela. (SP Phil 345)
 (117) Zeren beldur baitzen, *jende hek trubla lezaten* bere sakrifizioak egitian eta elian aski atenezione bere adorazionian, zuri eta niri eta mundu orori exenplu eta lekzione egiteko, noiz ere orazione bat, edo sakrifizio bat nahi baitugu Iinkoari rendatu, gure pensamendiak eta munduko egitekoak utzirik a la part, intenzione eta atenezione handirekin egin behar dugula gure akzionia. (Tt Arima 034)
 (118) Neure adiskidea beldur nizu zuri eta niri gertba dakigun Pharaon erregeari bezala hark Moiseren, eta Ienkoaren populiaren kontra zuela Moisek eta haren iendeek itsaso gorria bi partetara erdiraturik haier pasaje emaiteko, itsasoa iragan zuten oiñak busti gabe, Pharaon aldiz bere jende ororekin itsasoaren erdian itho, eta hondatu, ikhusi zuenean Pharaonek itsasoaren erdira zenian itsasoko ura elkharganat iuntatzen zela oihu eta heia gora egin zian (Tt Onsa 032)

c.2.-eLA: %2; 2/106

- (119) Bardin, egiten dau pekatu besteren aurrian esaten dituzanak; *bada bildur izan biar da pekatu erazo leijola enzuten dituzanari*; ezpadauka bere pekatu eruateko gogo, edo intenzinoerik, beti izango da pekatu mortal berba loi, eta zikinak esatia: bada beti dago pelleburu au. (Astar II 143)

Subjuntibo-perpau osagarriari buruz, nabarmentzekoa da haren lekukotasun urria XX. mendeko perpau osagarri jokatueta: XX. mendearen aurreko testuetan subjuntibokoan agertze-maiztasuna, beste erabide jokatuenekin alderatua, %53,7koa da; XX. mendeko testuetan, berriz, %8,6ra jaisten da maiztasun hori.

2.7.2. Beldurrez

EGLU Vek 156. orrialdean hauxe dio: “Beldurrez, beldurrak eta beldur horiek ere predikatuak dira, beldur izanik, beldur zelarik eta horrelakoen pare, eta ez dute osagarria izenlagun gisa hartzen.” Hortaz, atal honetan aztergai dugun egitura, aditz gabea bada ere, predikatu-egituratzat jo eta harakoaren antzera azertu behar dugu.

Lehenik esan behar da lekukotasun mardula duela tradizio idatzian (200 agerralditik gora gure corpusean). Epe guztietan erabiltzen da —lehenengo agerraldia 1600. urtearen aurrekoa da— eta euskalki guztietan. Eta salbuespen banaka batzuetan izan ezik kausazko adiera hartzen du: zerbaiten beldurrak era jakin batean jokatzea eragiten du.

- (120) Egiptura *Herodesek bill zezan beldurrez eramana*, ardiats diezadazu grazia, neure etsaien kolerei alde egiteko. (EZ *Man* II 176)
- (121) Kondatzen da Mithridates Ponte herriko errege handi bat *beldurrez bere erresuman*, edo *konpoan*, *zombait traidore jende gaiztok pozoaturik billerazi lezaten* inbentatu ziala, egin, edo egin arazi ziala kontrapozoa admirable bat, pozoa ororen kontre erremedio bat, zeini eman baitzian bere izena, eta deitha erazi, Mithridata. (Tr *Onsa* 037)
- (122) An exeri zan anak plaza aldera zintzilik zituala, ta zezena azpitik pasatzen zanian, anak igo egiten zituan Galtzaundi'k, *zezenak arrapatuko ote zizkion bildurrez*. (Urruz *Zer* 143)

Salbuespenetan egoera adierazten da:

- (123) Santos gaxotu da ta Premiña or dabill *beldurrez*, *ezkondu baiño len alargunduko ote dan*. (Urruz *Zer* 069)
- (124) < Bai auek, batez ere Patrixirena, oso ixillik emanak izan omen ziran, eta orregatik, ba ziran *ezkontza ura legezkoa ez ote zan bildurrez bizi ziranak*. (NETx *LBB* 122)
- (125) Maite-kezkek eraginda, *besteren batek emaztea ostuko ote zion bildurrez bizi omen zan beti senarra*, ta susmo txarretan galdua. (NETx *Antz* 089)

Predikatu-egitura honetan perpaus osagarriak honako ehunekoetan ageri dira literatura-tradizioan:

- a. Adierazpenekoak: %39,1; 92/235
 b. Zehargalderakoak: %13,2; 31/235
 c. Subjuntibokoak: %47,7; 112/235

Datu horiek epe edo gaika ematen baditugu subjuntiboaren gailentze hori berehala desagertzen da XX. mendeari dagozkion datuetan:

	< XX.a	XX.a
Adierazpenekoa	%31,9	%54,3
Zehargalderakoa	% 2,5	%35,8
Subjuntibokoa	%65,6	% 9,9

Egiturakako ehunekoak hauexek ditugu:

- a. Adierazpenekoak:
 a.1. Jokatua: %27,1; 25/92
 a.1.1. -eLA: %12,0; 3/25
 -eLA + predikatua: ø
 predikatua + -eLA: 3

a.1.2. -eN:	%88,0; 22/25
-eN + predikatua:	%95,5; 21/22
predikatua + -eN:	%4,5; 1/22
a.2. Jokatu gabeak:	%72,8; 67/92
a.2.1. -t(z)eko:	%64,2; 43/67
-t(z)eko + predikatua:	43
predikatua + -t(z)eko:	∅
a.2.2. aditzoina:	%33; 22/67
aditzoina + predikatua:	%91; 20/22
predikatua + aditzoina:	%9; 2/22
a.2.3. partizipioa:	%2,8; 2/67
b. Zehargalderakoak:	
ote...-eN:	
zehargaldera + predikatua:	%84; 26/31
predikatua + zehargaldera:	%16; 5/31
c. Subjuntibokoak:	
c.1. subjuntiboa + predikatua:	%44,6; 50/112
c.2. predikatua + subjuntiboa:	%55,4; 61/112

Nabarmentzekoa da, batetik, -eLA atzizkiaren lekukotasun urria (hiru agerraldi baizik ez; *beldur izan* predikatu-egituran askoz ere ugariagoa da), eta, bestetik, adierazpeneko eta zehargalderakoetan nagusi den hurrenkera: perpaus osagarria + predikatua; “nagusitasun” hori lausotu egiten da subjuntibokoetan.

Hona hemen kasu bakoitzaren adibide zenbait:

beldurrez + -eLA:

- (126) *Beldurrez ez ziola utziko pakean*, marmar asi zan Sultan Pinto ikustean, begiak armaturik, jasorik sudurra, letagi-az puskatzen zuela ezurra (It *Fab* 020)
- (127) Alan irakurten dogu Alexandro andiak bere arako bitoria famatua Errege Darioren ganean izan ebanean; ta onen alaba ederrak beste presoen artean artu zituanean, ez eban nai aetarik ekartea bere aurrera, *bildurrez ikusi ezkerro bear ezitana eragingo eutseela*. (A@4n *GGero* 268)
- (128) *Danak bildurrez jausiko zala*, baiña bein ere etzan jausi. (And *AUzta* 086)

-t(z)eko + *beldurrez*:

- (129) *Limosnatik probetzeko beldurrez*, eta guztiak neuretzat nahiz, eztut egin. (EZ *Eli*@8c 154)
- (130) *Hartarakotz aphaurtxo bat gorritzeko beldurrez*, zure kontra egin tudan billuztean hobenez. (EZ *Man* II 073)
- (131) *Arbuiatua izateko beldurrez*, eztuzu hiroik aditu nahi zure eskasen gainean, eta zabiltza zure buruaren edertatzeko aitzekia billha. (Ch 283)

aditzoina + *beldurrez*:

- (132) Hori aitzean, Franzes yaunen erdiak abiatu dire, xapelak eskuan, ximinoak iduri, itzulika eta yauziz, ezartzen zutelarik ikhaspena buruko alderdi haz-

karreanean, *ahantz beldurrez*, eta egiten dute dioakotena, badakitelakotz geroztik Yainkoak ez duela nihortaz axolarik. (Hb *Egia* 138)

- (133) Behazazu hatik, premu Jauna; nik oinhaze hauk jasiaten ditut *gortheko andren begietan deus gal beldurrez*, eta sailduiek hoinbertze eta gehiago jasan dute Jainkoaren amoregatik. (Laph 020)
- (134) *Beilariek ezagut beldurrez*, Iñazio goizik ahera zen Mont-Serratetik. (Laph 034)

-eN + *beldurrez*:

- (135) Baña hau argandik aditu ta ere, *duenderen bat zen beldurrez* asaldatu ta arritu ziran guziak. (Mb *IArg* I 291)
- (136) Itz auetara, *bere biotzeko gaiztakeria bere lagunen artean ondo ezagutuko zan beldurrez*, atera zan Apaizburuekin itzegittera ta noiz bear zuten Jesus lotu erakustera. (Inza *Azalp* 066)
- (137) Elbarrituta oera zeramatenean, erori egin naiz, erori egin naiz —zion— *Martiñi errurik ezarriko zioten bildurrez*; ta gero, Malentxo zauriak garbitzen ta sendatzen zegokonean: Ixo, maite, ixo; ez iñori ezer esan, ezta ondota, baño, berriz orrelakorik aitatzen badizu, jaikiko naiz ta burua puskatuko diot. (Ag *G* 232)

-eN...ote + *beldurrez*:

- (138) Orraitik be, *baserritarak ikaratuko ete-diran bildurrez*-edo, jaun orreitatik batzuk euren eretxia bigundu nairik, auxe gañeratzen dabe: Baserritar lugi-ai orain darabillezan bazter eta lurren jabetzea kendu arren, bazterra bera kendu bearrik ez legoke. (Eguzk *GizAuz* 124)
- (139) Aitonari begira, *ezer sumatuko ete zuan bildurrez*. (Ag *G* 314)
- (140) Baionara trenean zeramatela, tunel batean sartzerakoan, ondoan zeramate-nak estutu egiten zuten, *igeseingo ote zien bildurrez*. (Or *SCruz* 124)

subjuntiboa + *beldurrez*:

- (141) Badarik ere prinzipaletarik ere anhitzek hura baithan sinhets zezaten: baina Fariseuakgatik etzuten aithortzen, *sinagogatik kanpora egotz litezen beldurrez*. (L@8c 189)
- (142) Egiptura *Herodesek hill zezan beldurrez* eramana, ardiats diezadazu grazia, neure etsaien kolerei alde egiteko. (EZ *Man II* 176)
- (143) Othoi, Iauna, zure eskuak irakas eta gida nazala halako gauzen artean, *deus soberarik egin dezadan beldurrez*. (SP *Imit* 166)

beldurrez + subjuntiboa:

- (144) Eserziza hek guziek behar dute gure bihotzean pausatu, eta konsiderazio-netik edo meditazio-netik ilkhi gaitezinean, emeki eta baratxe sartu behar gara egitekoetan eta jendartetan, *beldurrez gure erresoluzioeen gozoa berebala isur dadin*. (SP *Phil* 539)
- (145) Aktarrek senditurik akzident horren berria, *beldurrez fazoin berian yeien aberiak gertha daitezzen*, othoizten naute adiskide batzuek zenbait fagore eritarzun horren kontra egiteaz, eta hala resolutu dut haien satisfazioea gatik obra xume baten egitera, zeinetan erakutsiko baiteret Idien, eta behien, eta ardien eritarzun prinzipalen ezagutza, eta heier komeni zaizkoten erremedio miragarriak. (Mong 586)

- (146) Otso gaitztoa beti gure iges dabill, *beldurrez ez dezagun atzeman eta ill*; eta zigonia berriz bizi da gurekin, zeren ez dizaioke iñork gaitzik egin. (It *Fab* 088)

Perpau osagarri hauetaz gain, corpusean ugarienak eurak, beste mota batekoak aurkitu ditugu. Menderagailuari begira (*-eLAKO* menderagailua dute eta) izenlaguntzat jo behar dira:

- (147) Fraide sarzeko zegon mutik gazte bat eta fraidanzan diran barurak, otoitzak eta zerbait neke dakarten beste gauzak izutzen zutela, ta denbor luzekoak izan bearke zutelako *beldurrez* utzi zuen bere bide on hau ta artu zuen ezkontzako. (Mb *IArg* I 321)
- (148) Hortik heldu da gure buruak kontentatzeko deseinu xoillarekiñ maitatzen, edo higuifitzen dugun gauza bat, uste baitugu maitatzen, edo higuifitzen dugula, Jaiñkoari agradagarri izanen zaiolako desiraz, *edo hari pena eta damu egiñen dioelako beldurrez*. (He *Gudu* 069)
- (149) *Ezpata batekin irten, ta illko zaituelako beldurrez*, gogo gabe bazan ere, uzten badiozu korputza bekatu egiteko, egingo dezu bekatu mortala, zeren leenago eman bear da bizitza bekatua egin baño. (Mg *CC* 111)

Esan behar da *-eLAKO*-dun perpau izenlagunak oso gutxi direla gure corpusean (10 agerraldi): *beldurrez*-en agerraldien %4tan bakarrik dago erabilita perpau izenlaguna. Horretatik ondoriozta daitekeenez, eta perpau izenlagun hauek perpau osagarriez ordezkda daitezkeela onartzen badugu (150), argi dago hiztuna, aukeran, *beldurrez* adizlaguna predikatu gisa erabiltzera makurtzen dela:

- (150) *Ezpata batekin irten, ta illko zaituelako beldurrez*, gogo gabe bazan ere, uzten badiozu korputza bekatu egiteko, egingo dezu bekatu mortala, zeren leenago eman bear da bizitza bekatua egin baño. (Mg *CC* 111)
- (150-a) *Ezpata batekin irten eta hilko zaituen beldurrez*,...
- (150-b) *Ezpata batekin irten eta hil zaitzan beldurrez*,...

Beldurrez-i buruzko azpiatal honen barruan beste predikatu bat aztertu behar dugu: *beldurrez egon*:

- (151) Banengoke antxen ondo bizitzeko Baña, *beldurrez nago beti ni illtzeko*, Eta ill egin bear ara igotzeko, Uso nai nuke izan bizik egatzeko. (AB *AmaE* 402)
- (152) Neure Erria, gaur dirudie Israeltar gisaixuak Zure semeak, dabilzalako Asko egabanatuak; *bildurrez nago ete gaukazan jaunak madarikatuak*, Ez orrenbeste; nai dogu izan Kristiñau katolikuak. (AB *AmaE* 070)
- (153) Baiez, gogotik, ez balu auzoan eri bat, *kofesatu gabe hil dakion beldurrez dagona*. (HU *Aurp* 182)

Predikatu honen forma ikusirik, gogoak eman diezaguke —begiratu arin batean— agian haxe dugula *beldurrez* soilaren oin-egitura. Baina *beldurrez egon* predikatuak oso agertze-maiztasun urria du gure corpusean —7 agerraldi besterik ez—, eta agerraldiok XIX. mendearen bigarren erdiaz geroztikoak dira; bi behaketa horiek, beraz, bidean jartzen gaituzte predikatu hau berria eta tradizio handirik gabekoa dela irizteko.

Predikatu-egitura honekin hirutariko perpau osagarriak aurkitu ditugu: adierazpeneko jokatugabea, subjuntibokoa, zehargalderakoa. Goiko hiru adibideetan (151-153) ditugu haien erakusgarriak.

2.7.3. *Beldurra ukan (ez ukan beldurrik)*

Predikatu-egitura honen 47 agerraldi aurkitu ditugu corpusean, honela banatuak:

a. Adierazpenekoak:	%80,9; 38/47
b. Zehargalderakoak:	%14,9; 7/47
c. Subjuntibokoak:	%4,2; 2/47
a. Adierazpenekoak: 38	
a.1. Jokatua:	%34,2; 13/38
a.1.1. -eLA:	%61,5; 8/13
-eLA + predikatua:	%25; 2/8
predikatua + -eLA:	%75; 6/8
a.1.2. -eN:	%38,5; 7/13
predikatua + -eN:	%40; 2/5
-eN + predikatua:	%60; 3/5
a.2. Jokatugabeak:	%60,5; 25/38
a.2.1. -t(z)eko:	%80; 20/25
-t(z)eko + predikatua:	%75; 15/20
predikatua + -t(z)eko:	%25; 5/20
a.2.2. aditzoina:	%20; 5/25
aditzoina + predikatua:	5
predikatua + aditzoina:	∅
a.2.3. partizipioa:	∅
b. Zehargalderakoak: 7	
b.1. <i>ote...</i> -eN:	%85,7; 6/7
zehargaldera + predikatua:	3
predikatua + zehargaldera:	3
b.2. Zatizko zehargaldera:	%14,3; 1/7
c. Subjuntibokoak: 2	

Ehuneko hauetatik ondoriozta daitekeenez, predikatu-egitura honetan adierazpenekoak ditugu ugarienak, eta hauen artean, jokatugabeak. Perpaus jokatugabeetan subjektuen erreferentziakidetasuna betetzen da, hurrengo adibidean izan ezik:

- (154) Ardandegian zeudenak, orratio, lenengo arrituardia itzali ondoren, erbeste-
arra sartu zanean etendako ariari egotzi zioten berriro agoa ta ango edale
zorabiatuak ateratzen zuen itzotsera, *etzuen izan ixil-izketa ura inõrke entzun
bildurrik*. (TAg Uzt 206)

Hona predikatu honen zenbait erakusgarri:

-eLA:

- (155) *Badauke bildurrik, leku, edo etxe atara juanagaz galdu leitekezala*, galazo ara
elzen bere. (Astar II 096)
- (156) *Zure egina nauzu muina ta hezurra, hola pasako zela banuen beldurra*; orai-
no're zurekin ni beti gostura, zutan kusi nuena ez baitzen gezurra. (Xa Odol
342)

-eN:

- (157) Eta oraino *badut beldurra, jin bidez joan behar izan zen gibelerat*, egundaino bezen itsu. (HU *Aurp* 207)
- (158) Eta *barrero arrapau ta salduko eben bildurrik ezaban*, ordurako ba Ingellanda'ko gudontzizjak gerrako-barku) ibilli ebiltzan Apirka'ko itxasoetan, baltz-arrapatzalliak arrapetan, eta samatik eskegiten, eta galerazoten onantxe gixonak gixona aberia lez saltzia. (Kk *Ab I* 085)

-t(z)eko:

- (159) Bai segur, eta *inork ere expaitu gizonen desgogarako izateko beldurrik*, haiña gozatuko da bake handi batez. (Ch 233)
- (160) *Ezkonduteko bildurra dozu*, Ta eñ barik egon nai ez. (Enb 181)

aditzoina:

- (161) Nausiak, kontentik, erraiten dio bere andreari: *Gaur, ez dugu bazkari saria gal beldurrik!* (Barb *Leg* 142)
- (162) Asieran sofistaren alde zuen ixurkia eztabaida ark: *aren alde zeudenek etzuket gal beldurrik*. (Zait *Plat* 151)

zehargaldera:

•*ote...-eN*:

- (163) Ta ez aitari itzal andia ziolako bakarrik; itzala zion *ta azpiratuko ote zuan bildurra zeukan*. (Ag *G* 019)
- (164) Maitezko bide latzetan oso naiz egarri: *ito bear ote naizen bildurra* det sarri. (NEtx *LBB* 352)

•*zatizko zehargaldera*:

- (165) Beren iaubeak *eukan kolkoan bildurra noiz ezagutuko zan astoan guzurra*. (Az *PB*, 054)

subjuntiboa:

- (166) Izan zaite aberats samur eta karitate egille heien iduriko, zeñek erromesen aitak billakatzen direlarik, *ez baitute beldurrik amoña emateaz erromes daitezten*. (Mih 084)
- (167) Zuen gañean, *San Pablok zeukan bildurra daukat, zuek beste askori predikatu, zeruko bidea erakutsi, ta salbatzen lagundu, ta zerok galdu etzaitzten*: (Cb *Eg II* 008)

Azken adibidean (167) predikatu-egiturako izena (izen-sintagma) bakuna (*beldurra/beldurrik*) ez baizik anizkuna dugu, izena erlatibozko perpausaz modifikaturik baitago (*San Pablok zeukan bildurra...*). Beste zenbaitetan, berriz, izenondo z gauzatzzen da izenaren modifikatzea:

- (168) haren egiazko nortasuna non zegoen, eta zer eskatzen zuen, baleki, edonori gogor egiteko lain izanen lizateke noski, edozer gertaturik ere, ezen hark ere sinesten zuen hoben dela sehaskan dagoen inut-aurrari lepoa tintkatzea norberaren bihotzeko nahikari bakar bat itotzea baino; oraindik ez

zekien ordea zer nahi zuen haren bihotzak, *bildur latz bat zedukan haren irriki zoroa arimaren egarria kentzaille izan behar zitzaion ur garden ospila, itur-buruan agortuko zitzaiola*, esteta baten solas alferra baizik izan ez zelako hasieran. (Mde HaurB 007)

2.7.4. Beldurrak

Izenburu orokor honen pean lau predikatu ditugu sartuak:

beldurrak \emptyset
beldurrak *egon*
beldurrak *eman*
beldurrak *hartu*

Predikatu hauen 20 agerraldi jaso ditugu corpusean; predikaturik “ugarienak” *beldurrak* *egon* eta *beldurrak* *hartu* dira, zazpina agerraldi baitute.

a.	Adierazpenekoak:	%90; 18/20
b.	Zehargalderakoak:	%10; 2/20
c.	Subjuntibokoak:	\emptyset
- a. Adierazpenekoak: 18
a.1.	Jokatua:	%55,5; 10/18
	-eLA:	%30; 3/10
	-eLA + predikatua: 1	
	predikatua + -eLA: 2	
	-eN:	%77,8; 7/10
	-eN + predikatua: 7	
	predikatua + -eN: \emptyset	
- a.2. Jokatugabeak: %45,5; 8/18
a.2.1.	-t(z)eko: 8
	-t(z)eko + predikatua: 7
	predikatua + -t(z)eko: 1
a.2.2.	aditzoina: \emptyset
a.2.3.	partizipioa: \emptyset
- b. Zehargalderakoak:
b.2.	ote...-eN:
	zehargaldera + predikatua: 2
	predikatua + zehargaldera: \emptyset
- c. Subjuntibokoak: \emptyset

Predikatu hauetan —taxuzko azterketa egiteko adina datu ez badugu ere, eta salbuespenak diren arren— perpaus osagarriak izenaren ezkerrean ageri dira gehienbat.

-eLA:

- (169) Au da modua pasazeko ongi eguna ta gaua; gisa ontan baliarazten dire berze gisas debalde lidoazken lanak; ta egiten zaio zerbitzu pixka bat estadoaren

konforme, yake ta ez karen gauza, egiteko gauza andiak, iragazteko arimak, emateko bizia ta odola Jangoikoagatik: Falta da explikazeko jaietan portazeko modua, ta gañarako obserbatu bear diren gauza prinzipalenak: baña utzi bearko dugu urbilen platikako, ezi ya *beldurrak nago nekatu zaratela*. (LE Prog 102)

-eN:

- (170) Apostoluak, beren kontura kristau ongilleak utzitako ondasunakkin esturasun jakiñak estaltzen zituzten; baña *gosesteak zekarzkienetaraño iritsiko etziran bildurrak eman zien*: argatik Antiokia'rrak, aitatu dan lanbide artara aurreratu ziran. (Lard 501)
- (171) Nor ziran, Jose'k bereala ezagutu zituen; baña Benjamin anaiatxoa an ez ikusteak atsekabe andia eman zion, *berari egiña bera benjaminñi ere egin zioten bildurrak artu zuelako*. (Lard 055)

-t(z)eko:

- (172) Oskillasoren liburua irakurri ez duenari, eta *behabada borrelako liburu lodixkoa irakurtzen hasteko beldurrak dagoenari*, eske bat egingo nioke. (MEIG III 093)

ote... -eN:

- (173) Eta nola gora begira zetorren, *norbaitek ikusiko ote zuan bildurrak*, noski, ez zuan Joxe ikusi. (Ugalde Itz 068)

2.7.5. Perpaus osagarri izenlagunak

Atal honetan perpaus osagarri izenlagunak bildu ditugu.⁹ Hauexek dira haien ehunekoak:

a. Adierazpenekoak:	%92,4; 98/106
b. Zehargalderakoak:	%5,7; 6/106
c. Subjuntibokoak:	%1,9; 2/106
a. Adierazpenekoak: 98	
a.1. Jokatua:	%19,4; 19/98
a.1.1. -eLAKO + izena:	%68,4; 13/19
a.1.2. -eN + izena:	%31,6; 6/19
a.2. Jokatugabeak:	%80,6; 79/98
a.2.1. -t(z)eko:	%74,7; 59/79
-t(z)eko + izena:	%98,3; 58/59
izena + -t(z)eko:	%1,7; 1/59
a.2.4. -t(z)earen:	%3,8; 3/79
a.2.3. aditzoina:	%11,4; 9/79
aditzoina + izena: 9	
a.2.4. partizipioa:	%10,1; 8/79

(9) *Beldurrez* predikatu-egitura aztertzean jorratu ditugunak salbu.

- b. Zehargalderakoak: 6
 - b.1. *ote* -eN: 5
 - b.2. Zatizko zehargaldera: 1
- c. Subjuntibokoak: 2
 - c.1. subjuntiboa + izena: 1
 - c.2. izena + subjuntiboa: 1

-eLAKO:

- (174) Estu aski geldituko zen Massy jauna abisu au artu zuenean; zergatik, alde batetik Enperadorearen itzak zorrotzak ziran, eta beste aldetik aundia zen beraren arrokeria, eta *beragatik baita jendeak parra egingo ziolako beldurra-re.* (Go@4ni 090)
- (175) Bitarte artan gobernaria ta erriko guziak *ontziak itsasoan edo pelean galdu ziralako beldur andi batekin* arkitzen ziran ta S, Francisco Xavierrek ezetz esanagatik, etzuten erritarrak hau siñisten. (Mb IArg II 291)

-eN:

- (176) Ementxe, errota-osteko gelan sartu gindekez, *iñok entzungo dauskun bildur barik.* (Kk Ab I 077)

-t(z)eko:

- (177) Gauz oriek adirazten dituzten gauzak dira gorputzeko eritasunak, barreneko kezkek, *zerua galzeko beldurrak*, bere gañera datozkiola deritzan infernuko neke gogorrek, etxeko norbaitek bizten diozkan kudu-miñak eta erriertak, auzoko batek egiten diozkan naigabenz eta esker gaiztoak, eta oriekin batean ilzeko ta bere bizi gaiztoaren kontu zorrotzak emateko ta oni dagokan zori gaiztoko saria arzeko dagolako gogoranz eta oroitzapen illunak. (Mb IArg I 121)
- (178) Ezagut-arazi zioten bititze urrikgarri bat zaramatela, eta *itxurazko prestutasun baten fama galtzeko beldurrak* gibelatzen zituela penitentzia egitetik. (Lg II 230)

-t(z)earen:

- (179) Zentzua eta umiltasuna zu baitan daukazu jori; baldin ta uzten ez baduzu zuk hartu duzun plegu hori, *damutzearen beldurrik gabe* kantatuko dut orori: gure alaba ez da zurekin esku txarretan erori. (Xa Odol 290)
- (180) Etziran Jainkoaren bildur, gauz gabearen, behartasunaren, gaitzaren, eritasunaren, eta *hiltzearen bildurragatik* baizik, Judatar ispiritukoiaik, edo espiritualak zerraizkan Jainkoari gogoz, ta biotzez; maite zuen Jainkoa, ta agur andiak egiten ziozkeen, zeren ori, ta agitz geiago zor zaion haren, guzirako duan, esku, edo ahalaria, jakiunde eziñ-geiagoko ari, ta ontasun ezin-obeagoari. (Ub 057)

aditzoina:

- (181) Gaitz guzietarik gerizean izanen dire hekien gorphutzak; ez goserik, ez egarririk, ez hotzik, ez berorik, ez nekerik, ez oinhazerik, ez eritasunik, ez *hil beldurrik* ezta izanen Jaunaren egoitza seindu hartan, dio Isajaz profetak. (Dh 181)
- (182) *Il-bildur onek* mendera ditu ni lako ezigabeak. (Or Eus 122)

zehargaldera:

-*ote...n* izena

- (183) Semeari etzedilla apostuetan sartu esaten zionean, *naieza baño bere mutilla parregarri geldituko otezan bildurra* ta berak aurreratutako diru ederren arriskua erakusten zuan geiago Ana Josepak. (Ag G 099)
- (184) Ez gaitezen izi *buruak leber eginen dion beldurrarekin*. (Osk Kurl 114)

-zatizko zehargaldera:

- (185) Orrek eta zer gertatuko zaigun *bildurrak* elbarritzen gaitu, eta gerta leiken ori geienean ez da gertatzen. (JAIRaz Bizia, 095)

subjuntiboa:

- (186) Hau esan ta igan zen S, Francisco Xavier bere aldarera ta iratzarri ta esnatu zen gisatzar zikin lotsabagea; ta esnatu ta iratzarri zen, zen guzia arrit-ikaratua ta alkez begirik aldarera ezin goratu zuela; ta an *bertan S, Francisco Xavierrek egiteko gaistoren bat egin zezan beldurrez betea*, joan zen andik igesi bere itxera ta gau ta egun ibilli zen ill betez S, Francisco Xavieren beldur andiarekin ta andre gaistoaren itxera urbiltzen ere etzela. (Mb IArg II 332)

Darabiltzagun datuei begira, argi dago adierazpeneko jokatuak ditugula perpaus osagarri izenlagun ugarienak.

Guztiarekin ere, esan beharra dago perpaus osagarri izenlagunetan sailkaturiko perpaus batzuk —izena + *gabe* egitura dutenak, hain zuzen— orobat predikatueta sailka genitzakeela. Izan ere, beren agerraldirik gehienetan onartzen dute adberbiozko parafrasiaz ordeztuak izatea (EGLU V: 1999, 156. or.):

- (187) Ez besterik, ezpada, bertako iturri garbiak ematen duten ur geza + gozo txaua, zeñetatik edaten duten gogoz, izerdia gorputz guztitik txirrian dariotela egon arren, *gaixotzeko beldurrik bage*. (Izt C 076)
- (187a) ...*gaixotzeko beldur ez direlarik*...
- (188) Esan dezaket izkribu onetan, *iñork ukatzeko beldurrik gabe*, Ondarrabiko Ama Birjiña Guadalupekoaren agerpena gertatu zala, edo Arantzazukoa baño lenago, edo bedeintzat ordutik laster. (Zab Gabon 087)
- (188a) ...*iñork ukatzeko beldur ez naizelarik*...
- (189) Orai gozatzen dute munduak eman ez dezaken zorion bat, *zorion haren galtzeko beldurrik gabe*. (Laph 021)
- (189a) ...*zorion haren galtzeko beldur ez izanik*...
- (190) Neska gazteak eta lotsa-legea, lasai ibiltzen ziran, leen ere esan dut-eta, non-nai, banaka ta bakarka, *iñoren grina txar lotsagabeak kalte egiteko beldurrik gabe*; beren galbidea, beren artarako kutizi naiean sortu oi zan. (Berron Kijote 125)
- (190a) ...*inoren grina txar lotsagabeak kalte egiteko beldur ez direlarik*...

Corpusean, 35 adibidetan gauza daiteke parafrasiaz ordezte hori. Eta haietan, batean izan ezik, perpaus osagarria jokatugabea da.

2.8. Berme

- a) Perpaus osagarri izenlagunak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
 - 1. Adierazpenekoak: 8
 - 1.1. Jokatua:
 - predikatua + *-eLA*: 8
 - 1.2. Jokatugabeak: \emptyset
 - 2. Zehargaderakoak: \emptyset
 - 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Banaka batzuk dira izen honen lekukoak (8 besterik ez), guztiak iparraldeko euskalkietakoak. Agerraldi urri horietan izena artikulurik gabe ageri da, predikatu-egitura tarteko da (*berme* + aditza) eta honen barruan predikatu-osagarriaren berekizuna du: perpausak, alegia, atributuzkoak dira.

- (191) Miseria hontzaz egunian behin orhit zite, hala egin badezazu, *ni sartuko nitz zure berme, hilze hon bat eginen duzula, zure orena jin dadinian, mundu hontan, eta bertze mundian bizitze eternal bat ukhenen duzula.* (Tt Onsa 108)
- (192) *Nor yarriko da berme bihar munduan izanen naizela:* erran nahi da beraz gaur berean hil naitekeiela. (Lg II 250)
- (193) Segur naiz beraz, eta Jesu- Kristo, *berenazko egiaren hitza berme dut, eznaizela errebelatuko*, Elizari behatzen natzajono, eta hark irakhasten darotana sinheztisiz, irakhasten deraitan zenbait misterio nik ezin endelgatua gatik ere; deusere adimendu zuzenari hobeki dagokonik, adimendua bera Jainko baten hitzari sumetitzea baino. (Dh 111)
- (194) Errana da suge batez, *berme ez naiz hala dela*, Lehenago harotx baten hauzotan bizi zela. (Gy 135)
- (195) Ordu danik hor *berme ditugu gaizo lagun on mendiak, goiz diuela gozo-gozoki perekatzen iguzkiak.* (Ox 029)
- (196) Urthe hartan Aiherreko erretor zen *Londaitz jaunaren ageria hor dugu berme ezkontza hori bai muthikoak bai nexkak burhasoen baimenarekin egin zutela.* (Ox 191)
- (197) Halere gogotik *berme jar gintazke ama familiako batzu hautak izanen direla biruak:* emazte batzu berekin ukanen dituztenak osasuna, fedea, esku-lanaren amodioa, jakitatea, bertze zerbait gehiagorekin oraino, hau baitzaiku nausi eta etzekandere gehienen gainerako itzala, herrian. (JE Ber 067)
- (198) *Izen haundi horiek oro berme ditugu ez dela psikologigandikoa gezurrezko jakintza, ben-benetakoa, egiazko baizik.* (Mde Pr 318)

2.9. Berri/barri

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
 - 1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatua:
 - eLAKO berri* %45,8 (27/59)
 - 1.2. Jokatugabea: \emptyset
 - 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 - 3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatua:

predikatua + -eLA: %54,2 (32/59)

1.2. Jokatugabeak: ø

2. Zehargaderakoak: ø

3. Subjuntibokoak: ø

Lehenik eta behin esan behar da bi egitura nagusiak (-eLAKO *berria* eta *berria...-eLA*) ez direla elkarren ordezeko gisa aurkeztu behar, hau da, ezin erabil daitekeela aukeran egitura bat bestearen orde; guztiz bat ez baitatuz beren erabil-esparruan. Esaterako, lehenengoa (-eLAKO *berria*) bigarrenaren orde (*berria...-eLA*) erabil daiteke, baina ez beti alderantziz. Hiru kasu berezi ditugu: batean gauza daiteke ordezte hori, beste bietan ordea ez.

Elkarren ordeztea zilegi den kasuan, oro har, bi baldintza-edo bete behar ditu izenak: absolutiboan egotea, batetik, eta, bestetik, mintzagai-egituran iruzkinean tarteko izatea, hau da, mintzagai ez izatea (*berria...-eLA* egituraren adibidetegiko esaldi guztietan betetzen ditu izenak bi baldintza-edo horiek). Hona hemen ordezte horren zenbait adibide:

- (199) Egun gitxiren *epean aita txit gaizki zegoalako berria izan zuen*, eta Manases eta Efrain bere bi semeak berekin arturik, aitari joan zitzaion (Lard 061)
- (199a) Egun gitxiren *epean berria izan zuen aita txit gaizki zegoala*, eta Manases eta Efrain bere bi semeak berekin arturik, aitari joan zitzaion
- (200) Bazirudien, eta Amalek'tar ark uste izango ere zuen, Dabid'gandik sari andiren bat artuko zuela, *legez eta bidez zegokion errege-aulkia Saul illarekin ustuzala, eta berak eseri baizik etzuelako berria eraman zuenean*; baña Dabid zuzen-onak etzuen era artan odoldutako aulkirik nai, eta are gitxiago odol-isurle batgandik albista hura artzerik: bada, Dabid Israel'ko Errege egiazkoa izanak etzion Saul iltzeko eskurik iñori ematen, eta eskua ezarri ziona, kastigatu nai izan zuen. (Lard 183)
- (200a) Bazirudien, eta ..., *berria eraman zuenean legez eta bidez zegokion errege-aulkia Saul illarekin ustuzala, eta berak eseri baizik etzuela*;...
- (201) Etxerakoan, bere morroiak bidera atera zitzaizkion, ta *bere semea bizi zalako berria eman zioten*. (Ir YKBiz 075)
- (201a) Etxerakoan, bere morroiak bidera atera zitzaizkion, ta *berria eman zioten bere semea bizi zala*.
- (202) Haritchabalet'ek berehala hatzeman zian Droundaren galbidetik idokiteko vtzvlia: Habil, erran zeron, eta orotan *beda-eraz ezak etxekandere xabarra bil zaizielako berria eta haren ebortzeta bihar izanen delakua*. (Const 030)
- (202a) Haritchabalet'ek berehala hatzeman zian Droundaren galbidetik idokiteko vtzvlia: Habil, erran zeron, eta orotan *beda-eraz ezak berria etxekandere xabarra bil zaiziela eta haren ebortzeta bihar izanen dela*.
- (203) *Athoron kontrabandoa gordeta delako berria* zabaldu duk nunbait. (Etxde JJ 046)
- (203a) *Berria zabaldu duk* nunbait *Athoron kontrabandoa gordeta dela*

Ordezte edo aukeratze horren erakusgarri agerikoena hurrengo adibideetan dugu:
(-eLAKO berria)

(204) Eta Aingeru Gabrielelek ekharri zuen zerutik lurrerat, ekharri zionean
Andre-dena Mariari *jainkoaren ama izanen zelako berria*. (Jnn SBi 014)

(berria...-eLA)

(205) Zeren egvn hartan *Aingvrv Gabrielelek ekharri beitzian Mariari berria Jinkua-*
ren ama izanen zela. (CatS 099)

(206) Orai Eliza ezinago eder den baten erdian, marbre baliusenez vngvratvrik,
ikhusten da etxe saintv hura, zointan Maria sorthv beita eta zointan *aingv-*
riak ekharri beitzeion berria izanen zela Salbazaliaren Ama. (Ip Hil 139)

(207) Zeren lehenbiziko hitz horiekin eman baitzion agurra Gabriel Aingeruak
Mariari, *ekharri zionean berria Jainkoaren Ama izanen zela*. (Cat Jauf 102)

(208) Andere honari jin zaion meziari *Gabriel aingvriak berria ekharri zerionian,*
Jinko semiaren ama izanen zela, zoin berriak egin baitv gure salbamentiarene
hatsarria. (Bp I122)

Ageri denez, idazleak, esaldi bertsurako, egitura batera edo bestera makurtu dira
(predikatu-egituraren aldeko isuria nabariagoa da baina).

Nolanahi ere, hizpide dugun kasuan (perpauis izenlagunaren ordez predikatu-egi-
tura erabiltzea zilegi denean, alegia) konparazio-azterketarik egiten bada egitura bat
edo bestea aukeratzeari buruz, begi-bistakoa da autoreek literatura-tradizioan —eta
guk darabiltzagun datuen arabera, jakina— *berri* izenarekin predikatu-egitura era-
biltzera jotzen dutela:

- -eLAKO berria: 7/39 %18
- berria...-eLA: 32/39 %82

Horri buruz, esanguratsua da, gure ustez, lehenengo egituraren zazpi agerraldiak
aspaldikoak ez izatea: haietarik bi XIX. mendearen bigarren erdikoak dira eta beste
bostak XX. mendekoak; bigarren egiturak (*berria...-eLA*), berriz, lehenagokoa du
aurreneko agerraldia, XVII. mendearen bigarren erdikoak.

Perpauis osagarria eta predikatu-egitura aukeran elkarrez ordeztu daitezkeen
kasua azterturik, ekin diezaiegun beste bi kasuei, ordezte hori gauzatzea zilegi ez den
kasuei alegia; haietan, perpauis izenlaguna (-eLAKO berria egitura) nagusi da. Lehenik
eta behin esan behar da oraingo bi kasu hauetan ez dela betetzen aurreko kasuan aho-
tan hartu ditugun bi baldintzetarik baten bat: izena kasu absolutiboan egotea eta
iruzkinean tarteko izatea.

Izena kasu absolutiboaz bestetan egotea:

- (209) Hiru sainduak errearaztera *zaramanzkatelako berri horrek* trixtarazi zituen
hiriko jende guziak. (Jnn SBi 144)
- (210) Fucheoko hiriari deusek ere ez zezoken hainbertze atsekabe eman, nola
Franzizko galdu behar zuelako berriak. (Laph 222)
- (211) Igor-bidaltu zien bein Ninibetar bekatari andiei Jonas profeta aien erria berro-
gei egunen buruan *avrasatuko zuelako berri izugarriarekin*:... (Mb IArg I 120)

- (212) Ango sarze berean arkitzen zen Jerico zeritzan erri orietatik bar, murall edo murru sendorrez ingurutua ta israeldarrak probinziatz jabetzera *zetoztelako berriarekin* armaz ta jendez ongi betea. (Mb IArg I 388)
- (213) Gaztea zen oraindik Fernandez ta ondasunduna, ta beregandik bere gaitza kendu naiez, barber-tan, medikutan ta sendagaitan gastatzen zuen kupide bage; baña eriarrentzat etziran deusetako barber-medikuen alegiñak eta sendagai guzien indarrak, eta guzien ondoan gelditu zen iltzeko tranzean ta Elizako gauzak *artu behar zituelako berriarekin*. (Mb IArg II 333)
- (214) Eta noizta gutxiena uste duan iltzea, arkitzen da bereala ill bear dualako berriarekin. (AA III 569)
- (215) Mandatariak itzuli ziran, Esau, anaia Jakob alderatzen zitzaiola aditu bezain laster laleun gizon arturik, *bidera zetorkiolako berriarekin*. (Lard 041)
- (216) Aitaren etxera eldu ziran, eta guraso penatu onek Benjamin maitea ikustearekin eta Jose ustez illa, Ejipto'n Jauntasun andian *bizi zalako berriarekin* artuko zuen poza eta atsegiña nork esan? (Lard 060)

Izena, eta hari datxekion perpau osagarria, mintzagai:

- (217) *Eliz andi au Billafrankara zeramatelako barria* inguruko Errietan zabaldu izan zalako, batu omen zan bertara, Santa Ana egunean pestara bildu oi dan jendea baino geiago, Artza ikustera; eta billera zoragarri onen atsegiñerako Markesak ifini-erazo omen zeban Artza altxagarriakin lau oñen gañean bera berez bizirik bazegoen bezalaixen, eta gisa berperean euki ere omen zuten, jendea bakandu zan arteraño. (Izt C 192)
- (218) Etzuen orrenbat galdu Davidek bere seme gaizto Absalon galdu zuen aldian, ta galdu bazuen ere berari bere erreinu guzia kenzera zetorrela ta beraren soldadu berei eman zien batall gaiztoan, *ill zelako berria* aditu zue-neko, damuz, bihotzeko miñez ta naigabez beterik asi zen esaten: Absalon, nere nere seme maitea, nere seme Absalon, nork eman lezakedan zure ordez ni ill ta zu bizirik gelditzea:(Mb IArg I 172)
- (219) Etzuen orrenbat galdu Heli apaiz nagusiak eta aren Silotar gaisoak, galdu zuten aldian Testamentuko arka edo kutxa; ta al-ere *galdu zutelako berria* orietara bezain laster bere kataderatik erori ta illa gelditu zen Heli, ta aren erritar guziak asi ziran aiez ta orro arrituz aize guzia nasten: (Mb IArg I 172)
- (220) *Azella artu zalako berria* Tangerra iritxi ez al zan, itsumustuan ango jende guziak al zuten guzia beren ondasunetatik bildu, eta andik iges egiñ zuten, armak erabilli bearrik-gabe Alfonso an sartuaz. (Arr May 188)
- (221) Batzarrearen bi mandatari oiek, San Pablo eta San Bernabe'rekin batean, Antiokia'ra joan ziran: eta ain ondore negargarriak izan zitzaiekan despita, *guzien gogora zapaldu zalako berria* zer poz eta atsegi-ekin ango Kristauak artu zuten esatea, erraz ez da. (Lard 510)
- (222) Ainbeste armadun *mendean zeuzkalako berria* Errege baten gogoa bete, eta biotza zabaltzeko adiña bazan; baña Dabid'ek etzuen poz andirik artu. (Lard 205)

Bi kasu hauetaz gain beste bat aipatu behar litzateke, orobat predikatu-egitura onartzen ez duena. Laugarren kasu honetan izena izenondoaz modifikaturik dago:

- (223) *Neure bekhatus barkhatu zaitalako berri on bat* adiarazirik allegera nazazu, eta zure iuiamenduen beldurrez desegin zaitanindarrak allegeratuko dira.(Harb 334)

- (224) Eta baziren orduan Poesia ere, izaki eta gizaki guztiak bezala, *legepean loturik zegoelako berri ona* barreiatzen zebiltzanak. (MIH 240)

Berri izenak hartzen dituen perpaus osagarrien deskribapena bukatzeko, har ditzagun ahotan egiturarik erabilienean (*berria...-eLA*) izenak eta perpaus osagarriak kokapenari buruz ageri dituzten zenbait ezaugarri. Alegia, batetik, izen “gobernatzaileria” (*berri*) aditzaren eskuinean (225-236) zein ezkerrean (237-244) ager daiteke (beraz, ez darabilgu egitura zurruna zeinetan izena beti aditzezko atalaren aurre-aurrean jarri behar den); eta, bestetik, perpaus osagarria predikatu-egituraren (“izena + aditza” multzoaren) eskuinean kokatzen da gehienbat, haren ezkerrean (245-246) ere ager daiteke baina; ezkerreko gune horretan, ordea, —corpusean aurkitu ditugun adibide bakanetan— aditzezko atala perpausaren eta izenaren artean dago kokaturik (perpaus osagarria + aditza + izena).

Aditza + izena + perpaus osagarria:

- (225) Ordu berean, ehun gizonen aitzindari hark *izan zuen berria baren sebia osoki sendatu zela*. (Lg II 151)
- (226) Onetan zegoala, *eraman zioten berria, bost Erregeak Mazedako leize-zulo batean gordeta arkitu zituztela*. (Lard 116)
- (227) Jadanik Familia Saindua atheratua ziteken Judeako erresumatik, norbeitrek *ereman zionean berria Herodesi, etzuela zeren egon gebiango Errege Magoen begira, joanak zirela aspaldion etxerat*. (Jnn SBi 018)
- (228) Handik zenbeit egunen buruan, *ekharri zioten berria* Jesusi, haren Betaniako ikasle edo dizipulu maite bat, Lazaro, Maria Madalenaren eta Martaren anaia, *eri gaizki zela*. (Jnn SBi 025)
- (229) Jerusalemeko hirian ere *banatu zen berria* Salbatzaile Jauna *ethortzen zitzaio-tela*. (Jnn SBi 026)
- (230) Orai aipatzen ditugun fraidek *belarazi zioten jaun apezpikuari ere berria* *jerlak ermitaua nihork uste etzuen bezalako gizona zela*. (Jnn SBi 093)
- (231) Horrelako irakaspenez eta zaraman bizitze sainduaz argitu zituen luzez ikasleak, eta aintzina ere hari zen lan berari, *jakin zuenean berria, erromako enperadoreak hari zirela esptoan atxeman zetzazketen giristino guzien preso altxarazten eta hilarazten*. (Jnn SBi 127)
- (232) Eta hiri guzian *banatu zen berria, Sebastien kapitaina hila zela*. (Jnn SBi 133)
- (233) Biharamunak argitu zuenean, *hedatu zen laster berria apezpiku saindua eta haren bi diakreak preso altxatuak zirela*. (Jnn SBi 143)
- (234) Eta huna haren martirioaren ixtorioa: Egun batez banatu zen berria soldaduek bazituztela giristino aitzindari guzien preso altxatzeko manuak. (Jnn SBi 156)
- (235) Aingrvv bat argi handi batez vngvratvrik agertv zen, bere kabalen begira zavden Artzain eli bati, eta *eman zeien berria muniaren salbazalia sorbtv zela*. (CatS 097)
- (236) Bertze aldi batez *yinen zen berria hogoi mila, hogoi eta hamar mila gaixtagin geldu zirela bolako hirirat*. (Elsb Fram 070)

Izena + aditza + perpaus osagarria:

- (237) *Berria hedatua zen bazter guzietarat legeko doktorek eta sinagogako buruzagiek ezagutu zutela* azkenean Jesus, orduraino Jainkoaz egorria zen gizon saindu batentzat zadukatena, gezurti eta profeta faltso bat zela. (Lg II 268)

- (238) *Berria bedatu zen hiria largatua izaitera zobala soldadoen borondatera, arrobata izaitekotzat; ikhara kantoin guzietarat berduratu zen, etzen marraskarik eta deihadarik baizen aditzen.* (MarII 089)
- (239) *Berria ekarri zioten, erri hura artzen gaitz etzala, eta jende armadun guzia gabe ere, menderatuko zala.* (Lard 112)
- (240) *Zure ahotik hori nahi nuen entzun, iloba maitea; doidoia berria ukban dut frantses armada hurbiltzen ari dela* Kunde Lesperre aitzindari. (Laph 007)
- (241) *Berria barreiatu zenean preso zela, goiz arrats ez zen jendea haren presondegian aheritzen, eta guziak hunkituak itzultzen ziren haren saindutasunaz, Jainkoarentzat haren amodio khartsuaz, etsaientzat haren karitate miragarriaz.* (Laph 088)
- (242) *Berheala berria barreiatzen da, aita bandiaren hunkitzea aski dela, zer nahi gaitzetarik sendatua izaiteko.* (Laph 213)
- (243) *Jean IIa Abierako komentutik alagera badoa Lisbonarat, eta heltv denian bere palazioala, berria ekhartzen deioe, Charles VIIIa Ffranziako erregia, destorbuz bil izan dela; ez-zian hoge eta zazpi urthe baizik.* (Ip Hil 043)
- (244) *Beti izan dira bekaxti eta salazaliak: Gardak ari zirelarik Athoron Garaiko etxolaren ikertzen, berria heltv zen baien beharrietara bost kontrebandist igaran zirela Zaltzondoko ibarra gora.* (Const 031)

Perpaus osagarria + aditza + izena:

- (245) *Estatua eri dela banatu du berria;* Bainan ezagutuz geroz gaitzaren iturria, Askiko da duda gabe, haren sendarazteko, Zenbait menbro pikatzea bertzen kontserbatzeko. (Monho 056)
- (246) *Untzirat igan eta ilhabetea gabe, Ternuako begietan galduak zirela etborri zen berria.* (Arb Igand 156)

Bestalde, —corpusean darabiltzagun datuei lotuz, jakina— *berri* izenarekin *-eLA* mederagailua erabiltzen da nagusiki adierazpeneko perpausetan, eta *bihar etorriko den berria zabaldu da* gisakoak berriz salbuespen dira. Adierazi behar da, berebat, izen honek ez duela perpaus osagarri jokatugaberik onartzen.

Egitura hauetaz gain, beste sei atzeman ditugu corpusean, lekukotasun urrikoak baina:

Zehargaldera *-eLAKO berri*

- (247) *Ez nuen nahi sinetsi bainan zorigaitzez da egia hemendik berriz ez jakin norat zoazilako berria;* iduritzen zaut bigarren aldiz uzten dutala herria. (Xa Odol 295)

-eNEKO berri (agerraldi bat)

- (248) *Itsasgizon urte batez ibili zaneke berri au,* etxeok ere gau artararte ez omen zekiten. (AArdi 112)

Bailez erako zehargaldera *-eNEKO berri* (bi agerraldi)

- (249) *Ostera, ziñoenez, osasundutzenago ete zaneke barriak jaso ebezan errian.* (Erkiag Arran 177)
- (250) *Egigurengo Martin, Juanaren legezko gizona, gaixorik ote zaneke berria jaso zuten Bergarako perietan.* (NETx LBB 054)

Nola lokailua (agerraldi bat)¹⁰

- (251) *Banatu zenean berria, nola gorriaraztera zaramazkaten hibaiak giristinoen odolez, san Julienek eta santa Bazilizak othoiztu zuten Jainko Jauna, edo eman zezola bakea Elizari, edo bederen hazkar zetzala, bere grazia sailduaz, gomendatu ziozkaten arimak. (Jnn SBi 098)*

Zatizko zehargaldera + *berri* (hiru agerraldi)

- (252) Gaiztoz dalarik, ain aundi baita itsasoaren barrena, *non ondatu dan berririk ez da: galdu zan oiua arena. (Or Eus 206)*
- (253) Aspaldi ontan *nola zeraden berririk ez det. (Lasarte Uzt Sas 137)*
- (254) Faraon, bere Gortekoak, serbitzariak, gerrariak, zeramazkiten gurdia, zal-diak, osototo guzi-guzia itsasoan galdu zan, gizon bat bakarrik ere bere erri-tarrai, *zer igaro zan berria eramateko gelditu gabe. (Lard 074)*

Adierazpeneko perpausa -eN *berri* (agerraldi bakarra)

- (255) Moises'ek eunda ogei urte zituen, eta Aaron'ek iru geiago, *lur eskeñian sar-tuko etzivan berria artu zutenean. (Lard 098)*

Lehenengo hiru egiturak (247-250), *EGLU* Vek (1999) adieraziari jarraituz, okertzat jo behar dira, bi arrazoirengatik: batetik, badaezpadakoa delako zehargal-derek perpaus izenlagun gisa jardutea, eta bestetik, zehargalderek kasu-markarik hartzen ez dutelako. Laugarren egiturak (251), bestalde, "konplementatzailea" du bitxi, ez baita -eLA, *nola...-eN* baizik. Bosgarren egiturari dagokionez (252-254), haren sailkapenak dakarkigu zailtasuna, bi irizpideren arabera azter baitaitezke haren agerraldiak. Azterbide baten arabera zehargalderak *berri* izenaren izenlagun dira (esana denez, ordea, betekizun hori badaezpadakoa da zehargalderarentzat); bestearen arabera, berriz, *berririk ez da, berririk ez dut* eta *berria eraman* segidak predikatu-egiturak ditugu (halako predikatuak badira, izan ere), eta zehargalderak predikatu horien perpaus osagarriak; honako honetan, zehargalderak izen aurrean agertzea ez dateke idazlearen estilo-aukera besterik, lehenengo bi adibideetan (252-253) kasu,¹¹ edo, bestela, josturak berak "bortxaturik" dagoke, hirugarren adibidean (254) dugun bezala. Bukatzeko, "adierazpeneko perpausa -eN *berri* egi-tura" dugu, eta honek agertze-maiztasunaren urria du hain zuzen deigarri (age-rraldi bat baizik ez); egitura honi buruz aipagarria da, orobat, kasu horretan bakarrean (255) baliatu dela idazlea (Lardizabal) -eN menderagailuaz adierazpene-ko perpaus osagarria eraikitzeke; gainerakoetan, izan ere, -eLA eta -eLAKO mende-ragailuak erabiliak ditu.

Sei egitura aztertu berri hauek, dena dela, bitxikeriatzat jo daitezke baldin eta atal honen hasieran aipaturikoekin (-eLAKO *berria, berria...-eLA*) alderatzen baditugu, oso banakak baitira corpusean.

(10) Ikus *EGLU* V (1999) 77. or.

(11) Honetaz den bezainbatean, esan behar da hurrenkera hori ageri ez duen segida bat aurkitu dugula corpusean:

Non zer pasatzen den nahi dio ekharri Dama arranoari berri (Gy 182)

2.10. Damu

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO *damu* %59,4 (22/37)

-eNEKO *damu* % 2,7 (1/37)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset 2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak: \emptyset

1.2. Jokatugabeak

-t(z)eko + predikatua / predikatua + -t(z)eko %10,8 (4/37)

predikatua + partizipioa %10,8 (4/37)

2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Damu izenak izenlagun gisa hartzen dituen perpaus osagarri jokatueta -eLAKO da menderagailu ia bakarra. Azpimarratzekoa da horrelako perpaus osagarri izenlagunek atxikitzen duten balio kausala: hots, halakoetan badirudi perpaus osagarri izenlagunen egitura eta balio kausala duten perpaus adjuntuena uztarturik ageri zaizkigula.¹² Honelako perpausak dira:

-eLAKO *damu* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa): %59,4

- (256) Egin onduan, sartu jakon *egin ebalako damu* ta pena gogorra; zerren ez zan beste asko legezkoa, bein, birritan, ta askotan eginda bere, bizi dirianak *damu* bago. (Mg CO 202)
- (257) Artara gaitezen, ekusi behar ditugu ez artaratzetik eta epelki ta nagiro Jan-goiko maitagarria serbitzetik datozen irur kalte; oriek dira: bekatariaren zerura uste uts galgarria, lenbizikoa; zerura *galdu duelako damu*-min eskerbagea, bigarrena; ta oharkabeen bezala galdurik gelditzea, irugarrena. (Mb IArg I 80)
- (258) Zeru ederra *galzen duelako damu* eskerbagea da bere ill-aldian alfer-epel-nagiak duen bigarren kaltea. (Mb IArg I 83)
- (259) Artu *pekatu egin dabelako kontriziñozko damu* egiazkoa, proposituagaz emendetako, ta konfesetako Elexa Ama Santiak eginduten dabenian. (CatLlo 68)
- (260) Baña etzan poztuten, bai zera, bide guztian aieneka etorri zan, axe pesetia alperrik *emon ebalako damuegaz*. (Kk Ab II 85)
- (261) *Huts egin nuelako damua* han esandakoen berri zehatz honek ez dit larritu besterik egin. (MEIG III 69)

(12 Beste hainbeste gertatzen da *poz* izenak hartzen dituen osagarri izenlagunetan: "(...) neke eta eramankizun guziak arintzen ziezten, noizbait ere atsegifietako lur gozo artan *sartuko ziralako pozak*." (Lard 98).

Perpaus osagarri jokatuerei dagokienez, hurrengo “hutsuneak” azpimarratu nahi ditugu: ez dago *-eN damu* modukorik, ezta “subjuntiboa + *damu*” gisakorik ere. Aipagarria da, bestalde, *-eNEKO* markaren salbuespenezko izaera (okerra, *EGLU* Ven araberan), atzizki honen oso zale den Erkiaga idazlearengan baino ez baita azaltzen (Erkiaga *Arran* 125).

Bestalde, predikatu-egitura baten mende forma jokatu-gabeak (*-t(z)eko* eta partizipioa) dira nagusi perpaus osagarrian:

-t(z)eko + predikatua (osagarri “berezia”, adierazpenekoa eta jokatu-gabea): %10,8

(262) Uztazu hurrantzera, amore maite, orai *partitzeko damu ginate*. (E 197)

(263) *Hilzeco damu zira*, behar zira bizi, ehun urthez zure madamareki. (Balad 224)

Predikatua + partizipioa (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatu-gabea): %10,8

(264) Ta ala asi zan Poli: Zergatik galdetu didazu lenago *ez ote nuan damurik* txerpolariak *utzia?* (Anab *Poli* 135)

(265) Onek zipozkeriz bota zizkion itzak ikaratuxe utzi bazten aldi bareko, laister egin zen bere buruaren jabe eta sekula *etzun damurik izan* bere anaiaren alde *aterea*, bai’baitzekin bere jokabidea garbia ta zuzena izan zala. (Etxde *JJ* 31)

2.11. Duda

a) Perpaus osagarri izenlagunak: \emptyset

b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA* %46,9 (53/113)

-eLA + predikatua %15,9 (18/113)

-enik % 1,7 (2/113)

-ena % 2,6 (3/113)

1.2. Jokatu-gabeak

-t(z)eko %0,8 (1/113)

-t(z)eaz %4,2 (5/113)

-t(z)era %2,6 (3/113)

2. Zehargalderakoak:

predikatua + *-eN (-eNETZ...)* %22,1 (25/113)

-eN + predikatua % 1,7 (2/113)

ba- % 0,8 (1/113)

3. Subjuntibokoak: \emptyset

Lehenengo eta behin, perpaus osagarri izenlagunik eza da azpimarratu beharreko lehen emaitza: gure corpusean ez dago izenlagun jokaturik, ezta jokatu-gaberik ere. Batetik, gure corpusean ez dugu zehargalderako perpaus izenlagunik, hots, ez dugu aurkitu *infernura joango (ote) den dudak bigatzen du gizarajoa* tankerakorik. Bestetik, ez dugu osagarri izenlagun jokatu-gaberik aurkitu: hots, *zerura joateko dudak bigatzen du gizarajoa* tankerakorik ez da gure corpusean.

Izenlagun-egitura barik, predikatu-egitura baten mendeko adierazpeneko osagarri jokatua (*dudarik ez da ... -eLA*: %67,2) eta zehargalderakoa (*duda izan ... -eN/-eNETZ...* %23,9) aurkitu ohi ditugu maizenik literatura-tradizioan. Lehen egituraren (*dudarik ez da ... -ela*) maiztasuna biziki garaia da iparraldean: adibideen %70 inguru iparraldeko euskalkietakoak (L, BN, Z) dira.

Bestalde, esan bezala, ez dugu *-eN* *duda* tankerako osagarri izenlagunik aurkitu, itxura hori dutenak predikatu-egitura baten mendean baitaude (*dudan egon...*) eta ez izen soilaren mendean. Hona hemen, adibide bat:

- (266) Zeruko glorian Jaungoikoaren edertasuna beti ikusi, ta gozatzeko ni izanik: ditxa ori *izango dedan, edo ez, dudan nago*. (Cb Eg II 017)

Hona hemen, egitura ohikoenen adibide zenbait:

Predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa, jokatua): %46,9

- (267) Eskaiñtzen dio saltsa bat satanentzat egiña, Orduetik senharrak *eztu dudarik xumeena*, Egoitzatzat *eztuela* ifernuko barrena. (Gy 103)
 (268) hogoi urtheko muthil gazte batek bezain aise altxatzen zituen burua nola zangoak; eta Azkaindarrek, yakin balute Piarres Adame han iragaten zela, *ez da dudarik* segurki *ikbusi nabiko zutela*; beraz *behatuko zutela*. (Elzb Pad 31)
 (269) Ezen, *ez da dudarik* hamaseigarren mende hastean, Xaberri eta Sanguesa aldean, eskuara *mintzatzen zutela* herritar guziek; orduko letra zombaitetarik hori ageri da, orduan bizi ziren jaun batzu aipatzen dituztenak. (Ardoy SFran 70)

-eLA + predikatua (osagarri berezia, adierazpenekoa, jokatua): %15,9

- (270) Komandante egiñik barriz milla kabo Gitxienez *dirala dudarik al dago?* (AB AmaE 256)
 (271) Aita-amarekin *dela ez daite dudarik*. (Elzb Po 180)
 (272) Anaia bat banuen haurra nitzalarik, Soldado joan zen eta nik ez dut berri-rik; Aita Amekin *dela ez dut ez dudarik*, Eni begira daude hirurak zerutik. (Arb Igand 137)

Predikatua + *-eN* (*-eNETZ...*) (osagarri berezia, zehargalderakoa): %22,1

- (273) Bai ordea, *bada duda*, eta duda ere handia, ea azken oren hartan, egiazko penitenziarik, behar den urrikimendurik *izanen duenz* bekhatoreak. (Ax 134)
 (274) Bai ta konfesa zaitte, *badozu duda egiazkorik* au edo beste desoneskeria *egin, edo konfesau dozunez*. (Añ4n EL¹ 136)

2.12. Entzuera

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO %50 (1/2)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA*: %50 (1/2)1.2. Jokatugabeak: \emptyset 2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Adibide bi besterik ez dugu eta zaila da agerraldi-kopuru urri horrekin ondorio-rik ateratzea.

-eLAKO entzuera (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa, jokatua): %50 (1/2)

- (275) Zulo andi onetan lan asko *egin oi zalako entzuera* badegu, zer menasta mueta ateratzen zuten garbiri ez badakigu ere. (Izt C 66)

Predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %50 (1/2)

- (276) Ordurako *bazukean* Arzelus jaunak *entzuera*, *bazala* beraren Errian mutila, Amilleta deitzen zaion etxe batean, basa-beiak ankatik eldu ta ardia bezala gelditurik, eznea edan oi ziena nai zeban guztian; bai ta ere, bestek ezin atzeman zituen nasi-bei ta idisko izuak, adarretatik oratu eta *menderatu oi zituela*. (Izt C 247)

2.13. Erabagi /erabaki (*iz.*)

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak: \emptyset

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko erabaki: %86,6 (26/30)*-t(z)earen erabaki*: % 3,3 (1/30)2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA*: %6,6 (2/30)

1.2. Jokatugabeak:

predikatua + *-t(z)ea*: %3,3 (1/30)2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Adibide gehienak *-t(z)eko erabaki* tankerakoak dira (%86,6), hots, osagarri izenlagun jokatugabeak. Halako egituren aldean genitibo edutezkoaren aukera (*-t(z)earen erabaki*) erabat markatua da. Era berean, predikatu-egitura baten mendeko osagarriak ere nahiko bakanak dira.

Hona hemen, adibideak:

-t(z)eko erabaki (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatu gabea): %86,6

(277) Obenik geiago bein be ez egiteko ta obenerako bide guztietatik *aldenduteko erabagi sendoa*, da asmoa. (KikV 97)

(278) Etxean eta etxeko lanetan zebillenean bere izerdiz soroak ezetzen orrela pentsatzen bazun, gabez, neskarengana, agindua urratuz, joaten zanean, biotzak agintzen zion eta bere itzari zintzo *eusteko erabakia* artu oi zun. (Etxde JJ 62)

-t(z)earen erabaki (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatu gabea): %3,3

(279) Baserrian bethiko bizi nahi izatea ezta kokolokeria, eta baldin hunelako nekazaritzarik badago, nekazari *izatearen erabagia*, jakitun baten asmoa da. (Osk Kurl 92)

Predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatu): %6,6

(280) Azkenik bada, esan ta esan, arren ta arren, agindu ta eskeiñi, baserritar *giza-joak erabakia artu zuan*, arekin joan-ta ezkutaritzan *serbituko ziola*. (Berron Kijote 87)

Predikatua + *-t(z)ea* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatu gabea): %3,3

(281) Orretxegatik *erabakia artu zun*, etxekoak bere billa ez etortzekotan, berak arako biderik *ez artzea*. (Etxde JJ 273)

2.14. Errezelo

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO errezelo: %50 (1/2)

1.2. Jokatu gabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA*: %50 (1/2)

1.2. Jokatu gabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

-eLAKO errezelo (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatu): %50

(282) Ollorik iñun gutxitzen zanik etzuen iñork esaten; geitzen zanik ere ez; baiño orduantxe ere, geitu baiño gutxitu obeki *egiten ziralako errezeloa...* baiño... bai zera! (Urruz Zer 71)

-eLA + predikatua (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatuak): %50

- (283) Baña nola *arkitzen baizan* bere semiak diru geiago *izan biar zuala errezeloz betia*, etzen ase aitaren biotza diru arrekin ta eraman zuan juezaren aurrera.
(Bv *AsL* 47)

2.15. Esperantza

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO esperantza: %7,8 (11/140)

-eN esperantza: %1,4 (2/140)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko esperantza: %29,2 (41/140)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + *-eLA*: %46,4 (65/140)

-eLA + predikatua: % 4,2 (6/140)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko %7,1 (10/140)

(predik. + *-t(z)eko*=8 agerraldi)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: %1,4 (2/140)

Esperantza izen soilak maizenik perpaus izenlagun jokatugabeak hartu ohi ditu osagarritzat (*-t(z)eko esperantza*). Perpaus izenlagun jokatuak ere (*-eLAKO/-eN esperantza*) hartzen ditu, baina gutxiagotan, eta bi menderagailuen artean *-eLAKO* nagusitzen da. Hona hemen, adibide batzuk:

-t(z)eko esperantza (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatugabea): %29,2

- (284) Sinhets arazitzen deraku, ezkarela egun hillen, ezkarela bihar hillen, eta bihar bezain ephe luzerik ez, eta bihar arteiño *bizitzeko esperantza* eztuenik: eta halatan eta handik, nola ezpaitugu uste egun hillen garela eta ez bihar ere, bizitzen gara, segur baikina bezala, edo sekulan hillen ezkarela baikiniaki bezala. (Ax 42)

- (285) Geisuak erantzun eutsan: Nik Jangoikuagana juateko daukat enbarazu bat, ta da bitaartian daguan luurrezko orma bat, zeñi dan nire gorputz ustela; ikusirik bada zatika jausijaz doiala orma au, alegrau, konsolau, ta gozatuten nas, laster neure jaubiagana *igaroteko esperantziagaz*, eternidadeko glorijeen herederu izatera. (JJMg *BasEsc* 282)

-eLAKO esperantza (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatuak): %7,8

- (286) Eta guztien gaiñetik bethiere bizi zara, gaitza *arinduko zaitzulako esperantzan*, eta esperantza hark konsolamendu handia emaiten deratzu. (Ax 384)

- (287) Egun baten ginoiazala, arbola arteko kerizpe batetik, asi jatan esaten: eza-gututen dot neure semia, etxeko gustijok zabiltzala ni *osatuko nasalako esperantzetan* sartu nairik, baña deustazun amodijua gaitik dirautsut, ez zaitiala arren dendaru kendu nai izaten neure gogotik daukadan pensamenturik gozueena, zein dan eriotzia. (JJMg *BasEsc* 278)

-eN *esperantza* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %1,4

- (288) Laster logratu zuan Kardinal Jaunak Aita Santu Honorio irugarrenagandik eskatuzten zituzten paperak; ta gañera onek berak eman zitzen asko izkiribitu batarentzat eta bestiarentzat, zeñekin juan zitezkiean segur munduaren edozein bazterretara, *ongi artuak izango ziran esperantza osuarekin*. (Bv AsL 200)

Aitzitik, *esperantza* izena predikatua osatuz agertzen denean (*esperantza izan/eduki...*), alderantzizkoa izaten da joera: hots, halako predikatuek -eLA tankerako perpaus jokatua hartu ohi dute maizenik osagarri modura (%50,7), eta biziki gutxiagotan jokatugabea (-t(z)eko: %7,1). Dena dela, “predikatua + -eLA” egiturarako joera ipar-ekialdeko euskalkietakoa da gehienbat (adibideen %85 inguru iparraldekoak dira eta bereziki lapurterazkoak).

Ohartarazi behar da *esperantza* izenak eta haren gainean eraikitako predikatu konplexuek hartzen dituzten perpaus osagarri jokatuak (-eLAKO, -eN, -eLA) etorkizuneko markaz (-ko/-en) horniturik azaltzen zaizkigula: *osatuko naizelako esperantza, ongi hartuak izango ziren esperantza, esperantzetan natxiok ... alkar joko degula*, etab.

Hona hemen, adibide batzuk:

Predikatua + -eLA/-eLA + predik. (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %50,7

- (289) Bainan iharrosiren dut nere estalgi dorphea, xutituren naiz, eta emanen naiz zure bideari, *esperantzarekin* egun batez helduren naizela zeruko zure ospe dohatsura. (Dv *LEd* 18)
- (290) Motel, Amerikara joan bea'ukela ik, sentimentu aundi bat artutzen diat nik, bañan *esperantzetan natxiok* oraindik, *alkar joko degula* nundik edo andik. (Tx B 80)
- (291) Jauna, gure kokotza bizarrez betea gelditzeko asko da zuk nai izatea; *esperantza daukagu* etxera emendik *biurtuko gerala* bizarrez jantzirik. (It *Fab* 73)

Predikatua + -t(z)eko (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatugabea): %7,1

- (292) Nolatan *duzu esperantza salbatzeko?* (Ax 73)
- (293) Ene merezimenduei begiratzen badiozute: *ez duket esperantzarik plazatua izaiteko* Erresuma hartan, zeinetarat Apostoluek marthirek, eta Birjina Sainduak ezin ardietsi baitute heltzea, bethi sofrituz eta berthute girixtinozko guziak pratikan emanaz baizen. (Marll 56)

Predikatua + subjuntiboa (osagarri berezia, subjuntibokoa): %1,4

- (294) Hamar ezkuturen behar zarenean edo bertze premia bat eta eskastasun bat duzunean, etzara fidatzen, *etzuzu esperantzarik*, prestuki bizitzen zarela eta bekhaturik egin gabe egoiten zarela, zeure premia eta eskastasuna *estal abal diazaizula* Iainkoak. (Ax 97)

(295) Gaixoak *sendo ditén esperantzán gaude*; Zuzen da izan dadin norbait heien alde. (Etcham 216)

Bukatzeko, azpimarratu nahi dugu bakanka baizik ez dela azaltzen subjuntiboa perpaus osagarrian eta ez dugula aurkitu subjuntiboko perpaus izenlagunik. Izan ere, goiko azken adibidean (295: *gaixoak sendo ditén esperantzán gaude*) beheko bi irakurketak (296a, 296b) egin badaitezke ere, badirudi —EGLU Veko analisisa geure eginenez—¹³ bigarrena dela bidezkoena: hots, seguruenik ez gaude perpaus osagarri izenlagun baten aurrean (296a), osagarri berezi baten aurrean baizik (296b): *esperantzán gaude* dugu elementu gobernatzaile eta haren mendean geratzen da subjuntiboko perpaus osagarria. Azterketa honen arabera, berdin-berdin eman genezake perpausa ordena trukatu (*esperantzán gaude* [gaixoak senda ditén]).

- (296) a. [(gaixoak sendo ditén) esperantzán] gaude (Perp. osagarri izenlaguna; gobernatzaile: *esperantzán*)
 b. [gaixoak sendo ditén] esperantzán gaude [Perpaus osagarria; gobernatzaile: *esperantzán gaude*]

2.16. Froga

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO froga: %20 (2/10)

1.2. Jokatugabeak: ∅

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + -eLA: %50 (5/10)

-eLA + predikatua: %20 (2/10)

1.2. Jokatugabeak: ∅

2. Zehargalderakoak:

predikatua + -eN: %10 (1/10)

3. Subjuntibokoak: ∅

Adierazpeneko perpaus osagarri izenlaguna -eLAKO menderagailuarekin ageri zaigu. Baina beharbada emaitza hori baino adierazgarriagoa iruditzen zaigu predikatu-egitura erabiltzeko joera: hots, hamar adibidetik zortzi (%80) predikatu-egitura baten inguruan (*froga izan ... -eLA*) eraikiak dira.

Hona hemen, sail bakoitzeko adibide batzuk:

(13) EGLU V, 156-157 orr.

-eLAKO (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %20

- (297) Gure burubei nahi diotzotegu gerizatu onesten ditugun hirriskuak: hek onesten ditugulako froga, da, hekien gordetzeko dugun atenezia. (Mih 25)
 (298) Burtu ona zukela ezin ukatua, bainan nihun ez bezalakoa zitakelako frogarik ez dugu. (Ardoy SFran 299)

predikatua + -eLA (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %50

- (299) Froga baita laster abantziak zituela Jainkoak eremuan igorri hainbertze eta hainbertze laguntza. (Zerb IxtS 039)
 (300) Eta balitz norbait badakanik zerbait duda gauz orretan, bijua, ta bertan artuko du froga, au ez dala droga, baizikan egiya, ta egi garbiya. (Bil 093)

-eLA + predikatua (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %20

- (301) Bordelen eman ditutzu Jakin tugu zure berriak; Kopletan erranen tugu Pozoindatzaileak direla Bordelen xartus guziak Orotan banatu duzula Badi-re froga garbiak. (Monho 042)

predikatua + -eN (osagarri berezia, zehargalderakoa): %10

- (302) Oro egiak badira, hortaz duzun sofrikarioa marka eta froga da zonbat maite nuzun. (Ardoy SFran 119)

2.17. Galdera

- a) Perpaus osagarri izenlagunak: \emptyset
 b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
 1. Adierazpenekoak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak:
 predikatua + -eN: %100 (2)
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Azpimarratzeko modukoa iruditzen zaigu osagarri izenlagunik ez aurkitu izana, batik bat zehargalderako izenlagunik eza. Hots, OEHri dagokion corpusean ez dugu aurkitu honelakorik: *Madriken zenbat aldiz izan naizen galdera ehun bider egin didate.*

ote -eN + predikatua (osagarri berezia, zehargalderakoa): %100 (2)

- (303) Nagusiarengana agertu eta bigarren mallako jantokira aldarzen utziko ote zioten galdera egin zuenean, zerbait ordaindu eta utzi zioten. (JAIRaz Bizia 021)
 (304) Ontziko nagusia joan zitzaion bein leun leun ia zergatik ateratzen ez zan galdera egiñaz. (JAIRaz Bizia 108)

2.18. Ide(i)a

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
 1. Adierazpenekoak:
 1.1. Jokatuak: \emptyset
 1.2. Jokatugabeak:
 -t(z)eko idea: %50 (1/2)

2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatuak: \emptyset
 - 1.2. Jokatugabeak:

- <i>t(z)eko</i> :	%50 (1/2)
--------------------	-----------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Adibide bi besterik ez dugu eta zaila da agerraldi-kopuru urri horrekin ondorio-rik ateratzea.

-*t(z)eko idean* (osagarri izenlagun jokatugabea): 1/2

- (305) Bein, kontra-maixuak, deitu ta esan zetsan: I, Erdo; juari Amaña sopletis-tiagana eta esaiok au: Biargiñak karu urtetzeskuela ta Brasildikan tximi-ñuak *ekartzeko idean gabizela*. (SM *Zirik* 112)

-*t(z)eko* + predikatua (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatugabea): 1/2

- (306) Kulpa gabia *kastigatzeko* al *dabilkizu idea*? (Tx B I 33)

2.19. Iduripen / irudipen

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
 1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

- <i>eLAKO iduripen</i> :	%25 (2/8)
- <i>eLAZKO iduripen</i> :	%12,5 (1/8)
 - 1.2. Jokatugabeak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
 1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatuak:

predikatua + - <i>eLA</i> :	%12,5 (1/8)
- <i>eLA</i> + predikatua:	%12,5 (1/8)
 - 1.2. Jokatugabeak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak:

predikatua + - <i>eN</i> :	%25 (2/8)
<i>ote -eN</i> + predikatua	%12,5 (1/8)
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Hemen ere, ikus daitekeenez, perpaus osagarri izenlagunak erabiltzeko joera oso apala da. Badirudi joera perpaus osagarria predikatu-egitura baten mendean jartze-koa dela eta ez izen soil baten azpian. Beharbada, osagarri izenlagunak (-*eLAKO iri-tzia*) ez erabiltzeko joera horrek hizkuntza-mailarekin izan dezake zerikusia, baina oraingoz ustezko lotura hori frogatzeko dago.

-eLAKO iduripen (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %25 (2/8)

- (307) Konparazionera, minzo banaiz gizon gazte edo neskato baten trebanziaren kontra, zeren sobera regel eta perillosegi den; O Iainkoa, Philothea, pizuak xuxen iduki behartut gauzaren ez emendatzeko izpi batez ere; iduripen arin bat baizen ezpada, eztut deus bertzerik erranen: ustegabetasun huts bat baizen ezpada, eztut erranen geiagorik; ustegabetasunik, edo *gaizkirik delako iduripen egiazkorik* ezpada, baina xoilki zenbait espiritu maliziosek handik hartu nahi badu gaizki erraiteko aitzakiarik, eztut erranen deus ere, edo hura bera erranen dut. (SP *Phil* 359)

predikatua + -eLA (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %25 (2/8)

- (308) ... arras izen egokia izanen zen latinez, bainan *iduripena dugu jada beretua duela* Arturo Campion batek, eta idazle batzueri laket bazaikote bertzerena hartzea, etzaiku laket eta ez dugu nahi: (Zerb *Azk* 5)

predikatua + -eN (osagarri berezia, zehargalderakoa): %32,5 (3/8)

- (309) *Ez duzia zerbait iduripen zertako Antonek egin duen krima hori?* (Larz *Senper* 78)

2.20. Iritzi

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO iritzi: %11,1 (1/9)

-eLAKOAREN iritzi: %11,1 (1/9)

1.2. Jokatugabeak: ∅

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + -eLA: %66,6 (6/9)

-eLA + predikatua: %11,1 (1/9)

1.2. Jokatugabeak: ∅

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

Hemen ere, perpaus osagarri izenlagunak erabiltzeko joera apala azpimarratu behar da. Badirudi joera perpaus osagarria predikatu-egitura baten mende jartzea dela.

-eLAKO iritzi (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %11,1 (1/9)

- (310) Barreatua zegoen gainera hizkuntza nolanahi eraberritu, aldatu, ugaritu *eta murriztu zitekeelako iritzia*, ohitura eta tradizioaz batere konturik egin gabe. (MIH 347)

-eLAKOAREN iritzi (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %11,1 (1/9)

- (311) Onen itzak eta zureak, Oidipu, leraz esanak *diralakoaren iritzia* dugu. (Zait Sof 68)

predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %66,6 (6/9)

- (312) Ez dago onetan gauz erabakirik, baña askoren *iritzia da* Mezaren asieratik Epistola bukatu artekoa *ez dala* gauz andia, eta era berean Apaizaren Komunioaz geroztikakoa. (AA II 47)
- (313) Nere *iritzia izan da* beti, *ezin agindu ditekela* mugarri oietako bakar bat ibiltari guzien deskantsu arriztat. (Ldi IL 82)

-eLA + predikatua (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %11,1 (1/9)

- (314) Itziartarrak bigarren aldiz lau bider jaso ta utzi, ogei ta bat eta amairu zeuden, nekatu zan eta utzi, dudarik gabe *galduko zuala egin zitzaion iritzi*. (EusJok 32)

2.21. Itaun

- a) Perpaus osagarri izenlagunak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak:

<i>ote -eN</i> + predikatua:	%100 (1)
------------------------------	----------
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Galdera izenaz esanikoak *itaun* izenari buruz ere errepika daitezke. Batetik, ez dugu perpaus izenlagunik aurkitu. Bestetik, aipagarria den adibide bakarra predikatu-egitura baten ganean eraikia da, alegia, predikatu batek zehargaldera hartzen du osagarritzat, hurrengo adibidean ikus daitekeenez:

- (315) Nikanor'ek lenengoz entzun ebanean, zurrumurru ori egia *izan ete zeitekean*, bere buruari *galde eta itaune ibilli zan*. (Erkiag BatB 083)

2.22. Itxaropen

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eN itxaropen:</i>	%31,4 (11/35)
<i>-eNEKO itxaropen:</i>	% 5,7 (2/35)
<i>-eNAREN itxaropen:</i>	% 2,8 (1/35)
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko itxaropen:</i>	%37,1 (13/35)
----------------------------	---------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri “bereziki”: predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

-eLA:	%5,7 (2/35)
-eN:	%2,8 (1/35)
-eNIK:	%2,8 (1/35)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko:	%8,5 (3/35)
-----------	-------------

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak (-en): %2,8 (1/35)

Izen honek, *esperantza* baliokideak ez bezala, perpaus osagarri izenlagunak hartzeko joera dauka: -t(z)eko *itxaropen* eta -eN *itxaropen* ditugu egitura erabilienak. Beraz, azpimarragarria da oraingoan ez dela osagarri jokatugabeen aldeko joera nabarmenik, maiztasunari dagokionez parean baitaude bi egiturak, jokatuak eta jokatugabeak.

Esperantza izenarekin gertatzen den moduan, *itxaropen...-eN* perpaus osagarri jokatua (-eN markaduna bereziki, baina baita gainerakoak ere: -eLA, etab.) beti etorkizuneko markaz (-kol/-en) horniturik azaltzen zaigu, hots, -ko den/zen *itxaropen* itxurapean.

Bestalde, *esperantza* izena ez bezala, oso gutxitan azaltzen zaigu predikatu konplexuak osatuz, bereziki -eLA osagarria hartuz. Sinonimoak diren bi izen hauen (*esperantza* / *itxaropen*) egitura aldetiko desberdintasunaren arrazoia haien banaketa dialektalean bilatu behar dela uste dugu. Izan ere, *itxaropen* ez da bakanka baizik ageri iparraldeko testuetan, eta *esperantza*, aldiz, bai. Kontuan har bedi “*esperantza eduki... + -eLA*” tanterakoen maiztasun garaia iparraldeko euskalkien ezaugarria dela (%50 inguru).

-eN *itxaropen* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %31,4 (11/35)

- (316) Piarres, Gabon aurretik eldu zen Etxahuniara, Eguberri jai aiek etxeko berotasunean *igaroko zitun itxaropen eztiakin*. (Etxde JJ 248)
- (317) *Entzunen gaituzun itxaropena* al zaigu goxo? (Or Aitor 82)
- (318) Juan bear onek, samintasun aundia nere barranean sor-arazitzen du; bakarrik, *biurtuko naizen itxaropenak* poztasunezko errañu bat azaltzen dit. (Alz Ram 52)
- (319) Yoaterakoan ordea, nere aitari maitagarri *izango natzaion itxaropenak* elikatzen dituz; maitagarri zuri, ene ama ori! (Zait Sof 186)
- (320) Gero, oso bertso onak *jarriko nituan itxaropenik* ere ez neukan, eta nola asi? (Uzt Sas 20)
- (321) Olantxe joan jakoezen orduak, zerbait *artuko eben itxaropenez* beterik, eta arrañtuxuren bat eskuartearen ikusi ezkerro, pozarren, Napoleonek gudarik andiena irabazi ebanean baño pozago. (Ag Kr 142)

-t(z)eko *itxaropen* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatugabea): %37,1 (13/35)

- (322) Zerren baldin Jesukristo ill ezpalitza, ez ziran egijaz izango ein andijak zure pekatu ta gaiztakerijaak, baña pekatu egin orain bere odolagaz parkaziñoia

jaristeko itxaropen eruagaz, jarraitu pekatuari erijotzaraño uste bete onegaz baita bere egonik batzuk, oni gitxi eretxirik Jesusen odolari berari birao, arao, ta añenak ezarten deutsezanak, badago bijotzik au igaro leijanik? (Ur MarII 111)

- (323) Egian esan, Legarraldeak berak esanda, eta beste zenbaitek ere, banekien ez zuela iñoiz argia *ikusteko itxaropen andirik*,... (Mde Pr 197)
- (324) Eztabaidak eta eskatimak sortu ditezenean, lokarria *austeko itxaropena* baldin badago, jakite orrek berak ez ote ditu aserreak eta zauriak gaizkoatuko? (Vill Jaink 160)
- (325) Egun eder bat *igarotzeko itxaropenik* ez galdu, orretarako egun orretan Donostiara azaldu. (Uzt BZO 1)

predikatua + *-t(z)eko* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatugabea): %8,5 (3/35)

- (326) Alabaiña, *itxaropen aundirik etzuten* etxe baranoan *idorotzeko (arkitzeko)* kordegabe ainbeste denbora egotea zailla baitzan, bitartean otzitu ta gorputz gelditu ezpazan beintzat. (Etxde JJ 251)

predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %5,7 (2/35)

- (327) Jaungoikoak guri entzun dagigun, guk daukagun gurari beroa eta sutsua, eta guk eskatuten doguna, Jesukristoren irabazi azkenbagakgaitik *jaritxiko dogula daukagun uste edo itxaropena*. (Itz Azald 68)

2.23. Itxura

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO itxura:</i>	%37,5 (6/16)
<i>ba- legezko itxura:</i>	%6,2 (1/16)
<i>-eN itxura:</i>	%6,2 (1/16)

1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko itxura:</i>	%43,5 (7/16)
-------------------------	--------------

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

<i>-eLA:</i>	%6,2 (1/16)
--------------	-------------

1.2. Jokatugabeak: ∅

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

Itxura izenak, eta orobat haren gainean eraikitako predikatu konplexuek (*itxura egin...*) perpausak har ditzakete osagarrizat. Izenak —beti ere, *itxura(k) egin* esapi-dearen barruan— batez ere perpaus osagarri izenlagunak hartzen ditu, jokatuak (*-eLAKO/-eN*) nahiz jokatugabeak (*-t(z)eko*), eta biak antzeko maiztasunez gainera.

Hona hemen, egitura bakoitzaren adibide-sorta:

-eLAKO *itxura* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %37,5 (6/16)

- (328) Herodesek erakharri zituen magoak bere ganat: othoitztu zituen errateaz zein egunez agertu zitzairen izarra: egin zuen hekin deboziona *laudatzen zuelako itxura*: erran ere bazioten: zohazte Bethlemerat, han behar duenaz geroz sorthu igurikia den, eta bere populua libratu behar duen erregeak. (Lg II 113)
- (329) Ramuntxok ondo ez zaudela badaki; ta ondo *zaudelako itxura* egite arren, egiaz gaizkiago jartzea, milla aldiz okerrago izango litzake. (Alz Ram 67)
- (330) Zerbait egiten zela erantzun zitzaion edo zerbait *egiten zelako itxurak* egiten genituela. (MEIG III 155)

-eN *itxura* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %6,2 (1/16)

- (331) Anjelek ezaban oindiño erabagi senartu bear eban edo ez, da ezer *erabagiko eban itxurarik* be ezegoan. (Ag Kr 77)

balitz legezko itxura (osagarri izenlaguna eta jokatua?): %6,2 (1/16)

- (332) Gero barriz, otu jako Tramanari bere eskuetan euki bear dabela, sartu dau bere beatz lodian, señora *balitz legezko itxura* ta ziñoak egiten ibilli jatzu ta, azkenean, eziñ inondik iñora biartzetik atara. (Ag Kr 193)

-t(z)eko *itxura* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %43,5 (7/16)

- (333) Gorputza *illobiratzeko itxurak* egin, biar goizerako elizkizunen eskea egin. (Etxde JJ 47)
- (334) Emakumeak, jantziai ikutuka, nolakoak ziran ta nola josiak zeuden begira zebiltzen; gizonetzkoak, beren beatz lodiak aizkora-itaien aotetan erabilliaz, atxurrez zelaia joaz edo laiakaz lurra *jasotzeko itxurak* egiñaz. (Ag G 51)
- (335) Ostikoz *jotzeko itxura* egin nion. (Anab Aprika 91)

predikatua + -eLA (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %6,2 (1/16)

- (336) Hainitzetan erraiten dugu ezgarela deus ere, miseria bera, eta munduko istilla garela, baina damu handi genduke nihork hitzean har baginitza, eta guzietan erran baleza gukurok diogun bezalakoak garela: Aitzitik, ihez eta gorde iduri egiten dugu, berzeek laster dagitentzat gure ondoan eta bilha gaitzaten gatik: *itxura egiten dugu nabi dugula* azkenik eta mahainaren lekuri beberenean iarri; baina horrela gaude mahain burura abantail geiago-ekin ikhaiteko. (SP Phil 206)

2.24. Kezka

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO *kezka*: %14,2 (6/42)

1.2. Jokatugabeak:	
<i>-t(z)eko kezka:</i>	%19 (8/42)
partizipioa + <i>kezka:</i>	% 4,6 (2/42)
2. Zehargalderakoak:	
<i>ote -eNEKO kezka:</i>	% 2,3 (1/42)
3. Subjuntibokoak:	∅
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak	
1.1. Jokatuak:	
<i>-eLA:</i>	%9,5 (4/42)
1.2. Jokatugabeak:	
<i>-t(z)eko:</i>	%7,1 (3/42)
2. Zehargalderakoak:	
(<i>ote</i>) <i>-eN:</i>	%42,8 (18/42)
3. Subjuntibokoak:	∅

Kezka izenak adierazpeneko perpaus izenlaguna har dezake osagarritzat; maizago jokatugabea (*-t(z)eko kezka:* %19), hala ere, jokatua (*-eLAKO kezka:* %14,2) baino. Are gehiago, *kezka*-k perpaus osagarri izenlaguna har badezake ere, joera, predikatu konplexua osatuz (*kezka izan...*) zehargalderako ((*ote*) *-eN*) perpaus osagarria hartzea izaten da (%43 inguru). Azken egitura honen barruan sailkatu ditugu hurrengoaren moduko egiturak, non laguntzailearen elipsia (*noiz gertatuko (den)*) gertatu dela pentsa daitekeen:

- (337) Kamioetan gabiltzan danok beti gaude arrixkutan, Oker txarren bat *noiz gertatuko beldurrez eta kezketan*. (Basarri 170)

Beheko adibidearen modukoetan zalantza dago perpaus osagarria izenlaguntzat —zehargaldera izenlaguntzat— hartu behar *ote* dugun (?[*izango ote zuen kezkek*] ala predikatu-egitura baten (*beldurrak eman*) mendeko zehargalderatzat jo behar dugun ([*izango ote zen*] *kezkek eman zion*, edo ordena aldatuz, *kezkek eman zion ... izango ote zen*). Gu geu —*EGLU* Veko irizpidea geure eginez—, gehienetan bigarren irakurketaren alde makurtzen gara: hots, ez dugu aurkitu *kezka* izenaren benetako zehargaldera izenlagunik.

- (338) Irabazi andi oiek ikusita, San Pablo'ri *eman zion*, Juduak aztoratuko ziran bildurrak, eta beste errietatik bezala, iges-egin bearra *izango ote zuen kezkek*: baña bildur eta kezka oietan zebilela, Jainkoak ametsetan esan zion, ez ikaratzeko: isildu gabe itzegin zezala: berak lagunduko ziola, eta iñork gaitzik egingo etziola. (Lard 515)

Hona hemen, egitura nagusien erakusgarri batzuk:

-eLAKO kezka (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatua): %14,2 (6/42)

- (339) San Agustiñ'ek maita zuen oso beti Jainkoa; baña gutxi *nai ziolako kezka* samiñ batek utzitzen etzion pakean iñon ere. (Lar *SAgust* 14)
- (340) Neri begiratuta burrunntzi bat *ikusten zenidalako kezka* zenuen. (Alz *Burr* 43)

-*t(z)eko kezka* (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatugabea): %19 (8/42)

- (341) Eta etxekoan gora-berak *agertzeko kezka* aundirik gabe, onela jarraitu zun: Alaba bat badik, aspaldian ez kondura ikusi nai lukena eta egiteko ori erabat antolatzekotan deitu ote nauen pentsatzen ari nauk. (Etxde JJ 53)
- (342) Baña ori txartzat dauken morroiok, askozaz be txarrago dana *egiteko kezkarik* eztauke. (Etxde JJ 053)

predikatua + *-eLA* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatua): %9,5 (4/42)

- (343) Garai baten gaztaña danetik gañezka, orain asia dago emendik igeska; *bukatuko dirala bada naiko kezka*, juantxe da emengo gaztañaren pesta (Uzt Sas 93)

predikatua + (*ote*) *-eN* (osagarri berezia, zehargalderakoa): %42,8 (18/42)

- (344) Bere ori etxera isillik eraman, ta zer egin etzekien: non baño non obeto *gordeko ote zuen, kezka*, ta bildurra baizik *etzuen*: ta len pobre alegere zana, gero aberats triste egin zan. (Cb Eg III 349)
- (345) Zerua lekuz *aldatzen ari ote-dan, det kezka*. (NEtx LBB 228)
- (346) Ta barneko itxaropidea aulago danean, aundiago *du kezka*, oñazetan *zergatik ote dagon*. (Or QA 58)
- (347) Itxitik irtenda, joan ziran Lidia'ren etxera, non *arkitzen ziran lagun guziak naigabe andiarekin*, eta beren Maisuari *zer gertatuko ote zitzaion kezkatan*; baña ikusi, eta nola ibilli ziran aditu zutenean, txit poztu ziran. (Lard 513)
- (348) Orregatik esaten dizuet: *Ez egon kezketan zuen biziagatik, zer yan ta edango duzuen*; ezta zuen gorputzagatik, zertaz yantziko zeraten. (Ir YKBiz 132)

predikatua + *-t(z)eko* (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatugabea): %7,1 (3/42)

- (349) Langilleai jai-egunetan lan eragin dauksen edo beintzat lana laketu dauksen ugazabok, millaka ogerlekoak arrokeriz *jaurtiteko, ez kezkarik, ez lotsarik eztabe euki*: aen alogerak pizka bat *jasoteko, ostera, kezka* ta atxakirik asko. (Eguzk GizAuz 160)

2.25. Kontu

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-*eLAKO kontu*: %3,7 (1/27)

-*eN kontu*: %3,7 (1/27)

1.2. Jokatugabeak:

-*t(z)eko kontu*: %51,8 (14/27)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

-*eLA*: %25,9 (7/27)

- 1.2. Jokatugabeak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak:
 (ote) -eN: %14,8 (4/27)
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Kontu izenak adierazpeneko perpaus jokatugabeak (-t(z)eko kontu) hartu ohi ditu izenlaguntzat, eta bakanago jokatuak (-eLAKO/-eN kontu). Bestalde, predikatu konplexua osatzen duenean (*kontuan eroriljausi, kontuan ipiniljarri...*) osagarri "ohikoa" hartu ohi du: -eLA adierazpen-perpausetan eta (ote) -eN zehargalderetan.

Hona hemen, zenbait adibide:

-eLAKO kontu (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatuak): %3,7 (1/27)

- (350) Batzuek diotenez, Herodek etzuen olako asmorik; Farisau gaizto aiek Yesu andik yoaeta nai zuten, ta ari beldurra sartzeagatik asmatu zuten Herodek bizia kendu nai ziolako kontu ori. (Ir YKBiz 292)

-eN kontu (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatuak): %3,7 (1/27)

- (351) Ordea den guzia laburtzera, gure examena serratu behar dugu gure pasio-neak bilbatuko itugun kontuan; eta penarik badugu hain xeheroki konsideratzeaz erran dugun bezala, hunela examina gaitzke, nolakoak izan garen, eta nola bizi eta ibilli garen. (SP Phil 520)

-t(z)eko kontu (osagarri izenlaguna, adierazpenekoa eta jokatugabea): %51,8 (14/27)

- (352) Deritzat ez dala *aztutzeko kontua* Euskararen edertasuna, abere, ganadu, ta egaztien izenetan. (VMg 912)
 (353) Pake santuan bizi giñan gu ogei ta lau bat urtian, eta pabrika egin ziguten gure ataiko atian, *aldegiteko kontua* esan ziguten egun batian, etzuten onik izan gu andik bialdu giñun artian. (Uzt Sas 251)
 (354) Egia: bere nai, ta borondatean, bere iritzian, onra, eta puntuan, bengantzan, bizitza lasi-berdean, kutizian, ta beste gura larrietan itsuturik dagoana, ta gura berak *ukatzeke, ta ezitzeke konturik*, eta arretarik ez duana, arkitzen da bekatu askotan erorteko perill andi-urkoan, ta arkitzen da bere naiez, ta zabarkeriaz. (AA III 611)

predikatua + -eLA (osagarri berezia, adierazpenekoa eta jokatuak): %25,9 (7/27)

- (355) Laster *jautsi zan kontuan*, edo aingerun bat edo, gizon eriazen antz artan, Jesus *izango zala*. (Bv AsL 036)
 (356) Biak *kontuan jarri zituan*, ollarrari *egingo ziela* nobedaderen bat leku aldatzeak, eta illebetetxo batean *etzutela arrautzik egingo*, mika aldi *izango zutela*, baiña gero *izango zirala* egunak bi ere egingo zituztenak. (Urruz Zer 028)

predikatua + (ote) -eN (osagarri berezia, zehargalderakoa): %14,8 (4/27)

- (357) Badira etxeke jaun batzuk egunero etxian *zer kastetan dan kontu ze edo ziatza daruenak*; onenbeste diru atera nituban okelatako, ainbeste ardaia ekarteko. (Mg CO 034)

- (358) (...) diru asko bear, eta piñudi oietara begiak jo zuten; zenbait *bearko ote zan eta zenbait emango ote zuten kontuak ateratzen* buruak pixka bat berotu ondoren, emango zuala orrenbeste piñuak eta ekin zioten lanari, ta baita ekarri ere urak, eta ez nola nai, etxe guztietara; ... (Munita 115)

2.26. Kontzientzia

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO kontzientzia: 1 (agerraldi bakarra)

- (359) Bizia, izadiaren araura zabalduaz *goazelako kontzientzia* arrai ta pozkor ori gugan sumatzea. (Vill *Jaink*)

2.27. Min

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak: \emptyset

1.2. Jokatugabeak

min + aditz-izena %100 (16/16)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

Min izenak *min izan* erako predikatu-egitura osatzen du, osagarri jokatugabeak hartzen dituena. Hona adibide batzuk:

- (360) Sarraski hartarik lekhora, israeldarrei *min zitzaien ikhustez* bere arteko tribu bat arras galdua. (Lg I 242)

- (361) *Min zitzaien entzutea* bere nausia bere heriotzeaz mintzatzen. (Lg II 211)

- (362) *Min dei* amaren arpegia *estali bearra* lurpeak. (NETx LBB 251)

- (363) *Min du* errekak *utzi-bearra* alako txoko maitea. (SMitx Aranz 027)

Osagarriko adizki jokatugabea aditz-izen modura ageri da nagusiki, absolutiboan (*uztea, iltzea, ikustea, entzutea, galtzea...*) baina baita kasu-marka sozietibo-instrumentalarekin ere (*ikustez, egitearekin*) edo partizipio modura (*betan erori izanaz*). Hamasei perpaus baino ez ditugu aurkitu gure corpusean, denak prosa erlijiosoko testuetakoak XVIII eta XX. mendeen artekoak.

Hona hemen datuok zehazkiago erakusten dituen taula. Bertan ikus daiteke, adibidez, Lardizabalek ia beti darabilela aditz-izena, baita Larreguyk ere (ikus egileen laburdurak OEHn).

Predikatu-egitura	Erregimena	Aditz-egitura	Egilea	agerraldi-kopurua
<i>'dolore min bat sentitu'</i>	NORK	partizipioa + <i>'izanaz'</i>	He	1
Min izan	NORI	aditz-izena + -z	Lg	1
Min izan	NORI	aditz-izena	Lg	3
Min izan	NORK	aditz-izena	Lard	4
Min izan	NORK	aditz-izena + <i>-rekin</i>	Lard	1
Min egin	NORI	aditz-izena + -z	Echt	1
Min izan	NORK	partizipioa + <i>'beharra'</i>	Or	1
Min izan	NORK NORI	partizipioa + <i>'beharrak'</i>	Or	1
Min izan	NORK	partizipioa + <i>'beharra'</i>	SMitx	1
Min izan	NORK	partizipioa + <i>'beharra'</i>	NEtx	1
Min izan	NORK	aditz-izena	NEtx	1

2.28. Poz

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO poz %22,2 (10/45)

-eNEKO poz %2,2 (1/45)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko + poz %73,3 (33/45)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak: \emptyset

1.2. Jokatugabeak

aditz-izena + *poz* %2,2 (1/45)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

Poz izenak perpaus osagarria hartzen duenean jokatugabea hartzen du nagusiki, *-t(z)eko + poz* erakoa (*biltzeko, ezagutzeko, hartzeko, ikusteko, ezkontzeko... poz*). Hala-koetan, etorkizunari dagokio osagarriko aditzaren ekintza. Hartara, banaketa argia gertatzen da, [-etorkizun] erako osagarriak adierazpen-perpaus jokatuaren bidez gauzatzen baitira.

(364) Begira nola berriz *ikusi zaitudalako pozak* negar eragiten didan.
(*ikusi zaitut [-etorkizun]*)

(365) Esan zak egia, Anjel, aitortu zak, *Mikaela ikusteko pozak* eramaten auela egu-
nero Etxe-alaira. (*ikusiko duk [+etorkizun]*)

Tankera honetako perpausak XIX eta XX. mendeko era guztietako testuetan ageri dira, gipuzkeraz nahiz bizkaieraz. Hona adibide batzuk:

- (366) Eztozue au beingo barean irabaziko; baña bai denporaz; ezta gitxi, zeinbat lasterren onetara *elduteko poza*. (A@4n LoraS 088)
- (367) Bereala bata bestearen leian abiatu ziran, lenago arras lagatuak zeuden sorak ondeatu, zelaiak atxurtu, ondartzak itxitu, aldapak berdindu, sasiak erre, errollak garbitu, luberriak atera ta ongarritu, eta beste onelako lanbide ikusgarri eder asko egiñaz, laboretza andiak bildutzeaz gañera, abelgorriz bear bezala *jantzitzeko pozean*. (Izt C 180)
- (368) Ardiak ere tristetzen ditu neguko busti ta otzak, ori ezer ez balitz bezela gaiñera gastatu sosal, artzaiak berak uste baiño len zimurtzen dirade poltsak, egualdi ederrak datozenian mendira *juateko pozak*. (Uzt Sas 061)
- (369) *Arrapatu autelako pozez*, legu bat bidean nekatu gabe eramango iñuket bizkarrean. (NETx Antz 144)

Perpaus osagarria har ditzaketen beste izen batzuen antzera, *poz* izenak kasu-marka har dezake perpaus nagusian dagokion funtzio sintaktikoaren arabera: absolutiboa, ergatiboa, inesiboa, sozilatiboa eta instrumentala: *poza*, *pozak*, *poze(t)an*, *pozagaz*, *pozez*.

Bestalde, perpaus bakarra dago gure corpusean *poz* izenarekin osaturiko predikatu-egitura duena; aditz-izena du osagarri modura:

- (370) Ez-iakin ontaz alaitzen da anima gaixoa ta ortan arkitzen du zuribidea: osasunaren doia zer dan *ez agertea poz du*, osasun antzean irritsa itzalgaizteko. (Or *Aitor*k 281)

Baina ez dirudi atal honetan har daitekeenik gure corpusean maiz ageri den *bizi-poz* egitura, sintaxi egitura lexikalizatua dugulako.

2.29. Promes

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO	%2,8 (1/36)
-eNEKO	%2,8 (1/36)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko + <i>promes</i>	%33,3 (12/36)
<i>promes</i> + -t(z)ekoa	%2,8 (1/36)
-t(z)ekoaren + <i>promes</i>	%5,6 (2/36)
<i>promes</i> + -t(z)era	%2,8 (1/36)

2. Zehargalderakoak: ∅

3. Subjuntibokoak: ∅

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + -eLA	%38,9 (14/36)
-------------------	---------------

1.2. Jokatugabeak:

predikatua + *-t(z)eko* %11,1 (4/36)

2. Zehargalderakoak: \emptyset 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Promes izenak hartzen dituen perpaus osagarriak *-t(z)eko promes(a)* erako izenlagun jokatugabeak dira ia beti. Bestelako adibideak oso bakanak dira. Jokatugabeetan *promes* izenak hainbat kasu-marka izan badezake ere (*bihurtzeko promesan lokartu*, *Erromara joateko promesarekin*, *sartzeko promesa utzirik*), egin aditzaren objektu modura ageri da gehienetan:

- (371) Leku artan baere aurtasunari etzegozkion erako gorputz-nekagarri eta penitziak egiten zituen, eta bere biotzaren jabe beste inõr egiñ etzediñ, bere bizi guzian garbitasun edo *kastidadea gordetzeko boto edo promesa egiñaz*, biotz au Jaungoikoari ofrendatu zion. (Arr May 199)
- (372) San Isidro kanonizatzeke zebiltzanean, orretarako *diru puska bat emateko promesa* Madridko andre aberats abetek egin zuen. (Cb Eg III 345)
- (373) Garen bada beldur gertha eztadin zuetarik zenbeit haren *reposean sartzeko promesa utzirik*, pribatua eriden eztadin. (L@8c 387)
- (374) 1a Jaungoikoa bera gure Aita guztiz poderosoa, eta guztiz ona izateak: 2a aren Seme bakar maitea, Jesu-Kristo gure Jauna, Jaungoiko, eta gizon egiazkoa, gure Erredentore, eta gure bitarteko andia izateak: eta bere senidetzat, eta bere zati, edo mienbroztat arturik edukitzeak: eta aren izenean eskatzen degun *guzia emango digulako promesa andiak*. (Gco I 407)
- (375) Halaber zuri darotzut Iaun puxanta *promesa*, hemendik partitu gabe *entzutekoa meza*. (EZ Man II 116)

Ikusten denez, osagarria izenaren atzean ere joan daiteke aposizio modura. Bestalde, adlatibo markadun adizlaguna ere ager daiteke izenari atxikia, *Urkiolara (joateko) promesa*, lekuzko markadun argumentua eskatzen duten aditz-esapideetan bezala: *non/nora bide(a) egin*; *nora promes(a) egin*.

- (376) Ta ain zuzen, aita-amak agindu zuten bi meza ta *Arantzazura promesa*. (SMitx Aranz 209)

Jokatugabeen artean *-eLA* da menderagailu nagusia *promes(a) ukan/egin/eman* bezalako predikatuei lotua. Badira *promes egin* predikatuak *-t(z)eko* erako egitura jokatu-gabeen gobernatzaile.

- (377) Egun oroz orhoit zaite, goizerañõ konzerbatu nahi izan zaituen Jainkoak, *ez darotzula promes eman*, arratserano *konzerbatuko zaituela*: eta baldiñ aski ona izatu bada zu arratseraño bizi-arazteko, ez zaituela seguratzen, biharamun goiza ardietsiko duzula. (He Gudu 125)
- (378) *Promes egiozu* sekulakotz hura *laudatuko duzula* zure aldera egin dituen graziak gatik zure ekhartzeko zure inklinazionetarik oneramendu aphur hunetara. (SP Phil 522)
- (379) Bigaramon-goizian jeiki zan, eta bezperako mozkorrak alde egin zion, gogortzian zenbat kalte eta zenbat lotsari erakarri ziozkan bere denboran ardoak, *egin zion promesa* Santa Agerari urte bete osoan ez ardorik *edateko*. (Urruz Urz 028)

2.30. Segurantzza

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO segurantzza</i>	%22,2 (6/27)
<i>-eNEKO segurantzza</i>	%3,7 (1/27)
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko + segurantzza</i>	%22,2 (6/27)
-------------------------------	--------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eLA + predikatua</i>	%3,7 (1/27)
predikatua + <i>-eLA</i>	%33,3 (9/27)
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>segurantzza + -t(z)eko</i>	%7,4 (2/27)
<i>segurantzza + -t(z)ea</i>	%3,7 (1/27)
 2. Zehargalderakoak:

<i>-eN + predikatua</i>	%3,7 (1/27)
-------------------------	-------------
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Segurantzza izena gobernatzaile duten perpaus izenlagunak jokatuak (*-eLAKO* nagusiki) nahiz jokatugabeak (*-t(z)eko*) izan daitezke. Hona adibide batzuk:

(380) Aita-semeak elkarturik egotea nahi du baserritarrek, eta galduan *geldituko ez direlako segurantziak* ematen zaizkie ondorengoei. (MIH 150)

(381) Eta bazeneundeke, baldin iuramenturik egiten eztuzun egunean, hamar ezkuturen *irabazteko segurantzza* bazendu. (Ax 180)

Badira egitura batzuk predikatuzkotzat ere har daitezkeenak (“*aguro somatzeko badu segurantzza*”) perpaus izenlaguna aditzaren aurrean ageri delako.

Predikatu-egituretan *-eLA* da menderagailu nagusia, predikatu-egituraren atzetik jarria.

(382) *Ahal dukegu esperantzza, fidantzza eta segurantzza bizitze luzea emanen derakula;* eta noiz nahi den, zahartzean, eta hare hiltzerakoan ere, geure bekhatu guztiak barkhatuko derauzkigula. (Ax 088)

2.31. Seinale

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO seinale</i>	%27,9 (12/43)
<i>-eN seinale</i>	%4,7 (2/43)

- 1.2. Jokatu gabeak:
 -t(z)eko seinale %9,3 (4/43)
 partizipioa + *seinale* %2,3 (1/43)
2. Zehargalderakoak:
 zehargaldera + *seinale* %2,3 (1/43)
3. Subjuntibokoak: ∅
- b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak
- 1.1. Jokatuak:
 predikatua + *-eLA* %46,5 (20/43)
 predikatua + *-eNA* %2,3 (1/43)
- 1.2. Jokatu gabeak: ∅
2. Zehargalderakoak:
 predikatua + *zehargaldera* %4,7 (2/43)
3. Subjuntibokoak: ∅

Seinale izenaren perpaus osagarri izenlagunen artean jokatuak dira nagusi, baina badira gure corpusean jokatu gabe batzuk, baita zehargalderako bat ere (adizki lagun-zailerik gabea: *nor zerurat helduko seinale*). Adierazpenekoenen artean *seinale* izena absolutiboan ageri da nagusiki. Hona adibideak:

- (383) Deus pairatzen eztuen eta pairatu nahi eztuen arima batek ikharatzeko du; *damnatzerat dohalako seinalea* dakharre. (Dh 233)
- (384) Apez handiak entzun zitueneko Salbatzaillaren hitzak, hautsi zituen bere soinekoak, hori zen blasfemia bat *entzun zuelako seinalea*, eta abiatu zen boza altxaturik erraten: blasfematu du: ez dugu bertze lekukotasun beharrik. (Lg II 262)
- (385) Hori izanen da, euskara beti *bizi delako seinalea*. (Xa Odol 053)
- (386) Edo nai dozu, zerubak *gorroto deutseen seinale batzuk* emon dagizuzan? (fB Olg 151)
- (387) Norbaiti bihotza flakatu zaionean, eta *bizitzeko seinalerik geiago* emaiten eztuenean, eskua emaiten zaio bihotzaren gainean, eta sentitzen bada den gutiena dabillala, iujeatzen da bizi dela, eta zenbait ur preziatuz edo bertze zenbait erremedio eginez, berriz erakhar dakidikeola indar eta sentimendua. (SP Phil 444)
- (388) Jainkoaren ama sakratuaren alderako debozioa hagitz gomendatua da elizan; eta Elizako aitak hartaz mintzo dire, *nor zerurat helduko seinale seguretari-rik batez bezala*. (Dh 260)

Predikatu-egiturak ere badira, bereziki *-eLA* menderagailua duten perpausen gobernatzaile. SPren testuetan aurkitu ditugu gure corpuseko esaldi gehienak. Badira zehargalderak ere Lg eta SPren testuetan. Hona adibideak:

- (389) Kontu geiago egiten dut zeren San Bernardok olio edan zuen, ura edo arnoa zelakotz, absinthiozko urik iakiara eta bere oldez edan balu baino, ezen *seinale zen etzuela* gogoan zer edaten zuen. (SP Phil 320)
- (390) Huna filistindarren arrazoinamendua: baldin behiak Israelgo bideari lohtzen bazaizko, hortik ageriko da Israelgo Jainkoak zehatu gaituela; ordean

behiek hartzen balin badute bertze biderik, hori *izanen da seinale bat gure gaitzak ez direla Israelgo Jainkoa ganik heldu*; bainan ethorri beharrak zirela, bertzenaz. (Lg I 258)

(391) Gizon horrek *seinale du behakotik norbait hil duela*. (Larz Senper 072)

(392) Examenaren puntu bakhoitzaren ondoan, *seinale eginen duzu zertan eskas zaren*, eta zertan bereziki sentitzen duzun errebelatua zarela, gero haren deklaratzekotzat, kondeillu hartzeko, erresoluzione berririk egiteko, eta espirituaren bortitzteko. (SP *Phil* 510)

2.32. Sentimendu

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO sentimendu %50 (1/2)

1.2. Jokatugabeak:

sentimendu -t(z)eko %50 (1/2)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile: \emptyset

Bi agerpen baino ez ditugu corpusean, bata jokatua (-eLAKO) eta bestea perpaus jokatugabea (-t(z)eko). Perpaus izenlagun jokatu hori duen izena egitura koordinatua agertzen da beste perpaus izenlagun jokatua duen *susmoa* hitzarekin batera.

(393) Oh Jinko infinitoki hun zirena, eman ezadazv *egiazko sentimentu bat zvk nitarik desiratzen duzvaren egiteko* eta zuri kontrario zaizvaren ororen ebitatzeko zure grazia saintvtik ezin pribatu izaten ahal nizan maneria batez eta zure gloria saintvtik ezin separatv izaten ahal nizan bonvr infinito batez. (Mercy 003)

(394) Ba-dugu or barruan ordena baten azpian *geralako sentimentua* eta lege ori kunplitu bear delako *susmoa*. (Vill *Jaink* 163)

2.33. Sospetxa

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO sospetxa %33,3 (1/3)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + -eLA %66,7 (2/3)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak: \emptyset
3. Subjuntibokoak: \emptyset

Hiru esaldi baino ez ditugu corpusean: bat adierazpeneko osagarria (jokatu) eta bi predikatu-egituraren mendekoak (*sospetxa egin -eLA*). Denak dira bizkaierazkoak.

- (395) Eukitia, norbaitek gauza dongaren bat *egin izango dabelako sospetxia*, edo dudan geratutia, egin izan daben ala ez, ezta pekatu mortal, ezpada benial. (Astar II 176)
- (396) Guzion bat askotan bakarrik, bakarrean ta premiña bage andra bategaz egoteak emoten dau bidea besteak uste izateko ta *sospetxa egiteko euren artean bear eztan gauza txarren bat, maitetasun gaistoren bat edo zerbait dala*. (A@4n G Gero 272)

2.34. Susmoa

a) Perpaus izenlaguna

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO <i>susmoa</i>	%26,3 (5/19)
-eLAREN <i>susmoa</i>	%5,3 (1/19)
-eN <i>susmoa</i>	%10,5 (2/19)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak:

<i>ote -eLAKO susmoa</i>	%5,3 (1/19)
<i>ote -eN susmoa</i>	%15,8 (3/19)

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

-eLA + predikatua	%5,3 (1/19)
predikatua + -eLA	%10,5 (2/19)

1.2. Jokatugabeak: \emptyset

2. Zehargalderakoak:

predikatua + <i>ote -eN</i>	%21,0 (4/19)
-----------------------------	--------------

3. Subjuntibokoak: \emptyset

Susmo izenaren adiera *sospetxa* edo *uste* izenen adieraren parekoa gertatzen da tes-tuinguru hauetan: erraz truka daitezke izenok esanahiaren aldaketa nabarmenik gabe, nahiz eta *susmo* izenak baduen bere ñabardura semantikoa. Bestalde, *susmo* eta *uste* izen-ek osatzen dituzten predikatu-egituretan ere aditz bera dugu nagusi (*susmo izan*, *uste izan*; edo *susmo/uste hartu*, eta abar). Guztira 19 perpaus aurkitu ditugu datu-basean. Perpaus izenlagunen artean, adierazpeneko perpaus jokatuak dira nagusi (ez dago jokatugaberik), eta predikatu-egitura gobernatzaile dutenak ere jokatuak dira, -eLA lotura-hizkiak baliatzen diren adierazpenekoak edo *ote* hizkia daramaten zehargalderak.

Bietara ageri da *susmo* izena gure datu-basean: izenlagunak hartzen dituen izen gisa edo predikatu-egituretako osagai modura. Baina bien arteko bereizketa zaila

gertatzen da: izan ere, izenlaguna hartzen duen *susmoa* hitza beti ageri da artikulua-
rekin, izenondorik gabe eta predikatu-egituretan ageri den aditzetako bati lotua
(*izan, hartu, jarri...*); horrela, perpaus izenlagun izan daitekeen hori izenaren ezke-
rrean agertzea eta *-eN* edo *-e(LA)KO* lotura-hizkiak izatea gertatzen dira sailkapene-
an batera edo bestera jokatzeko irizpide objektibo bakarrak. Are gehiago, perpaus
izenlagunak *ote* hizkia daramanean. Hona adibide argigarri batzuk:

- (397) Ez dakit zergatik, dandara oriek azkenekoak *izango diran susmua* artzen dut.
(Lab *SuEm*, 199)
- (398) Hauetatik batzu, berak *asmatu ote zituelako susmoa* ere zabaldu da. (MIH,
251)
- (399) Ara zer esaten deusutan, belarrira, iñon entzun eztaigun: gizon andiren bat
izango ete dan susmoa daukat. (Ag *Kr*, 224)

Honako agerpen hauek denak dira XX. mendeko testuetakoak.

2.35. Uste (iz.)

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

<i>-eLAKO ustea</i>	% 26,3 (108/411)
<i>bailitzeango ustea</i>	% 0,2 (1/411)
<i>-eLAKOAREN ustea</i>	% 0,2 (1/411)
<i>-eN ustea</i>	% 7,3 (30/411)
<i>-eLAREN ustea</i>	% 0,7 (3/411)
<i>uste -eLAKOAN</i>	% 0,2 (1/411)

1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko ustea</i>	%52,3 (215/411)
partizipioa + <i>uste</i>	%8,0 (33/411)
aditzoina + <i>uste</i>	%0,5 (2/411)

2. Zehargalderakoak: \emptyset

3. Subjuntibokoak: \emptyset

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile

1. Adierazpenekoak

1.1. Jokatuak:

predikatua + <i>-eLA</i>	%3,4 (14/411)
--------------------------	---------------

1.2. Jokatugabeak:

predikatua + <i>-t(z)eko</i>	%0,2 (1/411)
------------------------------	--------------

2. Zehargalderakoak:

predikatua + <i>ote -eN</i>	%0,2 (1/411)
-----------------------------	--------------

3. Subjuntibokoak:

	%0,2 (1/411)
--	--------------

Bat datoz, formari dagokionez, *uste* izena (*ustez, ustean...*) eta *uste (izan)* aditzaren
adizki jokatugabeak (*ustez, ustez eta, ustean...*) eta halakoetan testuinguruari kasu egi-
nik edo irizpide formaletan oinarriturik egin dugu bereizketa: *-eLA ustez* (aditza) eta

-eLAKO *ustez* (izena). Era berean, alde batera utzi ditugu gure azterketan *uste* (*izan*) aditzak hain maiz osatzen dituen *ustez* edo *ustez eta* erako egitura adberbialak (*ustez lotuak zituenean*), errazak ezagutzen *ustez* adizlaguna ezabatuta ere, perpausa bere hartan irakur eta uler daitekeelako.

Esanahia “zerbaiti buruz, itxura edo aztarnen arabera izaten den iritzia” (*Euskal Hiztegia*) dugu; hortaz, oso hurbil *susmo* hitzak duen esanahitik (“zerbaiti buruzko burutapena edo ustea, batez ere txarra, aztarna edo aieru hutsetan oinarritzen dena”) baina *susmo* hitzak maiz osatzen ditu *ote* hizkia darabilten predikatu-egiturak, *uste* hitzak ez bezala (%0,2tan); gainera, *seinale* (-eLA) hitzak ez bezala, nekez (%3,4tan) jokatzeko du *uste* izenak -eLA atzizkidun konpletiboen predikatu-egitura gobernatzaile gisa. Pentsa liteke, bada, ñabardura semantikoen arabera delako erabilera sintaktikoa.

Beste batzuetan, gainera, desberdina gertatzen da *uste* izenaren adiera, *asmo* hitzaren antzekoa. Esate baterako:

- (400) Aitaren begiak *legortzeko ustian* esan zion: Bai, orrelakuak ez dira beti-beti *uste* bezain urrikarri izaten. (Bv *AsL* 154)

Uste izenak perpaus izenlagunak hartzen ditu maiz: halako 396 perpaus aurkitu ditugu gure corpusean. Denak dira adierazpenekoak eta hauetatik gehienak (215) perpaus jokatu gabeak dira.

- (401) Eta etorkizunekoak egin bear dira gauza onaz, malizia bago, engañu bago eta *kunplietako usteaz*, gogoaz, borondateaz, baldin kunplitzeaz kalteren batzuk, iñok len *uste* eztabenik, sortu ta agertuten ezpada, Herodesek juramentu egin ebanean agertu, jazo ta gerta zan legez. (A@4n *Ggero* 190)
- (402) Ain dago zabaldurik mundu guztitik esperanzia, ze eztozu aurkituko kristinaurik zerura *elduteko uste*, edo esperanzarik eztaukanik. (Astar II 019)
- (403) Orregatik ongi arzen du eriak hitz onak dituen adiskid-ekuslea, ta agitz obeki ekustera datorren aldian ekarzen badio aren gaitzari dagokan lurreko sendagai, edari, auts edo belar onen bat; eta ongi siñisturik aren gain esaten diona pozik eta *sendatzeko uste andian* arzen du luzanzik bage ta bere aldian. (Mb *Iarg* I 187)

Jokatuetan (144) bi dira menderagailuak: -eLAKO nagusiki (108) eta -eN (30). Hona adibide batzuk:

- (404) Zeren nola pinpirina, argia ikusirik, kurioski baitabilko helgaldaka inguruz inguru frogatzea gatik, ea eder den bezain ezti eta gozo ere denz, eta nola *uste* hartaz eramanik ezpaita gelditzen, non ezten galtzen lehen froga aldian: manera berean haragiaren pitzturetan *plazerik delako uste falsoak eta erboak* hainitzetan hala daramatza jende gazteak, non hainitz gogoratzeko kuriosen ondoan, azkenean baitoaz hetan bere buruaren galtzera. (SP *Phil* 254)
- (405) Bai: mutil gaztia nintzarian ikasi neban arotzija, neure anaija nagusijaguak etxaguntza *au eruango ebalako ustiaz*. (Mg *Pab* 152)
- (406) Nahi ez nuelarik ere, *sartu bebar nuelako ustetan* abiatu nintzen. (MIH 376)

Gainera, badirudi testu berriagoetan ageri dela *-eN* menderagailua, ez zaharrentan. Aldika aztertuz gero, mendez mende, hona emaitza argigarria:

- XVI: 3 agerpen (aditza + *uste*)
 XVII: 15 agerpen (aditza + *uste* / *-t(z)eko uste* / *-eLAKO uste*)
 XVIII: 37 agerpen (aditza + *uste* / *-t(z)eko uste* / *-eLAKO uste* / *ustez -eLA*)
 XIX: 169 agerpen (aditza + *uste* / *-t(z)eko uste* / *-eLAKO uste* / *ustez -eLA* / *-eN uste*)

Hau da, XIX. mendetik aurrerakoak dira *-eN* menderagailua dutenak. Aurreko mendeetan bestelako egiturak aurkitu ditugu. Dena den, begi-bistan dago corpusaren urriak berak ez duela laguntzen datu honetatik ondorio erabatekorik proposatzen. Gainera, ez dirudi aditzaren aspektuak ere eraginik duenik menderagailuaren hautuan.

- (407) Pozezko loriaz ta urrezko igaliaz beterik zan zugatza, indartsu, aberatsa, etzan ain *gazterik galduko zan usterik*. (Enb 088)
 (408) Eta gero etorri zan gizona, ume ori andreak *ekarri eban ustez*. (And *Auzta* 076)

Perpaua jokatuak dituzten bestelako menderagailuak oso bakanak gertatzen dira. Egile bakarra da (Anab) *-eLAREN* darabilena eta agerpen bakarra du *-eLAKOAREN* egiturak; eta aposizio erako *ustean -eLAKOAN* ere behin baino ez dugu aurkitu (“euren *ustietan* ondo kantatzen *ebelakuan...* SM *Zirik* 117”) beste era batera errazago uler daitekeena, goian aipatu ditugun adizlagun gisako (*ustez*) egiturekin batera alegia.

- (409) Etorkizuneko zorion-iturri bakarra beraren irakatsietan soilik arkitu omen zitekean ezkerro, arresiz eta luebakiz babesten zuen berak esana, sofista, errirako kaltegarri *bailitzeango ustea* zabaldurik. (Zai *Plat* 117)

Aipatzekoa da ondorengo perpaua (Lardizabal), bertan ageri den *-eLAKO* hizkia kausazko menderagailua ere izan daitekeen arren, errazago pentsa daitekeelako (testuingurua kontuan hartuta) izenlaguna eta *uste* izena lotzen dituen hizkia dela. Bitxia gertatzen da, ordea, aditza izenlagunaren eta izenaren artean agertzea.

- (410) Amon'tarrak urteoro etorri oi zitzaiezen, nai zituzten laburtasun eta txar-keriak egitera; eta Jainkoak *lagunduko zielako* artu zuten *uste onarekin* pres-tatu ziran, arpegi emateko, lenagoko urteetan bezala, nai zutenik egiten, utzi gabe... (Lard 134)

Gure corpusean jokatugabeak dira *uste* izenaren mendeko perpaua gehienak, eta hauen artean *-t(z)eko uste* gertatzen da nagusi. Baina badira hauen artean, aditz-par-tizipioa edo aditzoina *uste* izenari zuzenki lotua dutenak ere. Egitura hauek *uste* aditzak osa ditzakeenen parekoak dira (*orain jakin uste duguna*) baina *uste* izen gisa ager daiteke, gehieneran *-z* edo *-an* kasu-markekin, mugatuan edo mugagabean.

- (411) Eta hura begira zain zorrozki, hetarik zerbait *rezebitu ustez*. (L@8 c 211)
 (412) Ez, Philote maitea, gaizki erraiteko bekharuari *ihes egin ustean*, eztira ber-tzeak faboratu, lausengatu, edo mantenatu behar; aitzitik garbiki eta trebe-ki gaizkiaz gaizki erran behar da: eta on edo eder eztiren gauzak eztira laudatu behar: horrela eginez Iainkoaren loria aitzinatzen dugu baldin hari bagara erraitera noan kondizioneekin. (SP *Phil* 357)

- (413) Nolanahi ere den, gaurreguneko jakitearen edo *jakin-ustearen* arabera, badira hiru maila bederen, kideak kidekoekin horietako bakoitzean bil ditzagun (MEIG VI 131)
- (414) Zorionaren atetaraño *eldu ustetan*, ukaldi batez, erio luze ta neketsu baten atzaparretan erori zan. (Etxd *AlosT* 039)
- (415) Alere etzen aitzen itsu gaisoaren *ekus-ustea* ta S, Francisco Xavierren mila-groa bere baitan ekusi naia, ta urrengo eguna agertu horduko, joan zen irugarren aldiari S. Francisco Xavierren Eliz aldarera. (Mb *IArg II* 354)

Aztertzen ari garen egituretan ageri den *uste* izenak maiz du izenondoa, honakok hain zuzen:

uste bandia
uste irmoa
uste faltsoak eta eroak
uste guztia
uste osoa

Maizen ageri dena *uste osoa* da, honako eretan: *uste osoa*, *uste oso-osoa*, *uste oso betea*. Gehienetan inesiboan bada ere, beste kasu-markak ere izan ditzake: *uste osoa*, *uste osoan*, *uste osoarekin*... Maiztasunari begira, ia lexikalizatutzat jo dezakegun egitura hau maizago ageri da forma jokatueta ($\%23$ tan, *-eLAKO uste oso*, *-eN uste oso*, *uste oso -eLA*) eta nekezago forma jokatugabeetan ($\%2,8$ *-t(z)eko uste oso*).

Oro har, inesiboa da gehienetan hartzen duen kasu-marka (*ustean egon*...) baina besteak ere har ditzake: *uste*, *ustea*, *usteak*, *usteari*, *ustean*, *ustez*, *ustearekin*, *usteagaz*... (ikusi adibideak). Dena den inesiboa hartzen du corpus osoko $\%37,8$ kasutan. Horietatik gehienak mugatu singularrean daude (*ustean*: 132 agerraldi) baina badira beste batzuk pluralean (*usteetan*: 7 agerraldi) edo mugagabeen (*ustetan*: 20 agerraldi).

- (416) Baldin gure kolerak gaua ardietsten badu, eta Iguzkias sartzen bada haren gainean, zein baira Apostoluak debekatzen duena, hura gaitzeristera itzuliz gero, ezta kasik biderik geiago haren khentzeko, zeren orduan milla zinets-te falsoz baskatzen da, egundaino gizon haserrerik ikusi eztenaz gero, zuzen gabe *baserretu delako uste izan duenik*. (SP *Phil* 232)
- (417) Nola ez eduki *barkatuko didazulako ustea*, nik bañore geiago zuk zerorrek neri barkatzeko gogoia daukazu-ta? (Argi *DL* 036)
- (418) Apaizaren eta karlistaren ondoan, bizia *garbiagoa izango zelako usteagatik* edo. (MIH 133)
- (419) Maite zaitu arek; baña *zuzetako laingoa ezalako usteak* ozten du. (Tag *Uzt* 301)
- (420) Atozea, etzera iñoiz bide orietan eraunzi *oira zuazelako ustean?* (AA III 377)
- (421) Bazkaria tokiaren gainean, askariaren iduriko, ez balin badute lagunik nehor; orduan, aberea haren eskuko utzirik, ostaturat baitoatzi, eta jan baino gehixago edanik, maiz dena ere ahal bezalakoa, *bazkaldu direlako uste-arekin* baitire atheratzen. (JE *Bur* 169)
- (422) Ezpairik gabe, aitor arrigarri ta unkiagarri onek indar aundia ematen dio Jainko *ba-delako usteari*; batez ere, aditzera ematen digu ba-dituela gure iza-teak lokarri autsi-eziñak siñeste onekin. (Vill *Jaink* 028)
- (423) Bada nola humiltasunak ezin paira baitezake bertzeak bainoago garelako, edo bertzeen gainean abantailla *bebar dugulako usterik* dugun; halaber... (SP *Phil* 221)

- (424) Guzien gainetik begira zaitezaren eskuaren era laguntzaren utsetik *geiago bilduren duzulako ustez*: zeren largatzen bazaitu eztuzu urratsik eginen lurre-ra sudurraz io gabe. (SP *Phil* 244)
- (425) Asmo onetan, baninoian lengo batean Aitz- barrenengo Elizara, arrentxo bat egin ondorean zeu nun ete zenbiltzan ango Eliz-gizonari *itauntzeko uste-agaz*. (Ag AL 044)

Beste askotan, berriz, sintagma koordinatuetako osagai dugu *uste* izena: *uste eta esperantza (eragabeko)*, *uste eta konfiantza*, *uste edo siniste*, *uste edo nabikari*, *uste edo irudipen...*

Oso bakanak gertatzen dira bestelako erabilerak. Bi adibide baino ez ditugu zehargaldera edo subjuntibokoak haien gobernatzailea *uste* izenak osatzen duen predikatu-egitura dela.

- (426) Asi ziran mar-mar, eta geienak txarrera jota, oi dan lez, ustia egin eben lapurretan edo *beregandu ez ete ebazan dirubok*. (Kk *Ab I* 076)
- (427) Begira bestela nola ematen digun Imazek aditzera *bere ustea eta nabia herriak desarma daitezzen*: Kristaua iltzeko elementuak, obe ziraden galazi, etzan pasako orain pasatzen, ai dan ainbeste desgrazi, guraso onak seme ederrak, eztitu alperrik azi, geren bururik eztezagula, tamañ'orretan ikusi, gerr'one-nian baño obia da, pake txarrenian bizi Egituraren ederrez ez genituzke beharbada aintzakotzat hartuko bertso hoek, eta hoen antzera beste asko, euskal literaturaren lorategi batean, baina ezin uka adierazi nahi dutena argiro eta bortizki adierazten dutenik. (MEIG III 111)

2.36. Zalantza

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak:

<i>zalantza -eLAKOA</i>	%4,2 (1/24)
-------------------------	-------------
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko zalantza</i>	%12,5 (3/24)
--------------------------	--------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak
 - 1.1. Jokatuak:

predikatua + <i>-eLA</i>	%4,2 (1/24)
<i>-eN</i> + predikatua	%4,2 (1/24)
 - 1.2. Jokatugabeak:

predikatua + <i>-t(z)eko</i>	%4,2 (1/24)
------------------------------	-------------
 2. Zehargalderakoak:

zehargaldera + predikatua	%45,8 (11/24)
predikatua + zehargaldera	%25 (6/24)
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Zalantza izenak, ziur aski semantika-arrazoiak direla medio, nekezago hartzen ditu osagarri izenlagun adierazpenekoak. Gehienetan predikatu-egiturak osatzen ditu zehargalderen gobernatzaile:

- (428) Unkitu egin ninduen sakon bere negarrak, eta egia osoa *azaltzeko zalantzan* ibilli nintzan. (Txill *Let* 097)
- (429) Segur izan zaitetzke Irigaraiko jauna lurperatua izan zela, ohitura eta ohikundeari jarraikiz, eta ez nago *zalantzan* Gabrielak negar ugari *ixuri zuela* chortzeta egunean, itxurontzi gogaikarriak! (Mde *Pr* 178)
- (430) *Zalantzan bazaude zer sartu*, galdetu dakienari. (Munita 096)
- (431) Birjiña Birjiñ jaiotza Santu ordorean gelditu zala, ukatzen zuen oso mai-ruak; orduan alabaña Ignazio, asiberriaren jakiñezarekin, bai-ta ere ordea Kristau-zaldun mallazkoaren-gisan fedegabe hura birau argatik *illko zuen edo ez, zalantzan* egondu zan. (Aran *Sign* 019)
- (432) Adarra jotzen *ari ote zitzaizkidan zalantzan* jarri nintzan; besterik ez nuen bear. (Anab *Aprika* 071)
- (433) Ez zuan erantzuten, *ez ote zekian zalantzan egon nintzan*. (Anab *Aprika* 092)

Oso agerpen-kopuru txikia da ondorio garbiak zehazteko, baina ikus daitekeenez zehargaldera predikatu-egituraren aurretik nahiz atzetik ager daiteke, *ote* hizki-az balia daiteke, 'den edo ez' itxurako galdera izan dezake, edo galdegilea izan dezake. Bestalde, ez dago aditzaren aspektuaren marka garbirik halako esaldietan. Predikatu-egitura hauen artean *zalantzan egon* da maizena, eta horren ondoan *zalantzan aurkitu*, *ibili*, *egon*, *jarri*...

2.37. Zantzu

a) Perpaus osagarri izenlagunak

1. Adierazpenekoak:

1.1. Jokatuak:

-eLAKO zantzua	%10 (1/10)
-eNAREN zantzua	%10 (1/10)

1.2. Jokatugabeak:

-t(z)eko zantzua	%50 (5/10)
-tako zantzua	%20 (2/10)

2. Zehargalderakoak:

zehargaldera + zantzua	%10 (1/10)
------------------------	------------

3. Subjuntibokoak: ø

b) Perpaus osagarri "bereziak": predikatu-egitura gobernatzaile: ø

Zantzu izenak perpaus izenlagunak har ditzake, batez ere jokatugabeak (-t(z)eko zantzua erakoak). Bat dator erabilera hau semantikoki antzekoak diren izenen erabilerarekin (*señale*). Bestelako erabilerak oso kasu bakanetan agertzen dira eta bereziki zalantzazkoa da zehargaldera-itxurakoa, bertsoetako testua denez ez dagoelako esaterik bertsoak eragindako hitzen ordena aldaketarik gertatu den.

- (434) Ontzi nagusi den Suffren mutillak, Tolondik *aldegiteko zantzua* egin du; bos-teun seme goaz Provenzatik. (Or *Mi* 008)
- (435) Su-ziri bat izan zan apustua *asteko zantzua*. (Tag *Uzt* 230)
- (436) Azkenean, luzaro ibilli ondorean, Aralartik bi bider jetxita bezela, ikusi zuan toki bat zelai antzekoa eta an urre lanean *ibillitako zantzua*. (JAIRaz *Bizia* 081)
- (437) Darwin-ek idatzen zuen, munduak, bere osotasunean arturik, adimen orde-natzaille *batengandik datorrelako zantzua* edo susmoa uzten ziola; baiña gero, xeeeki, elementu bakoitzari kasu egiterakoan, susmo ori suntsitu egiten zitzaiola. (Vill *Jaink* 053)
- (438) Ardiak urte-garai guztitan badauka bere lantxua, gutxinez ere iduki bear *nundik dabillen zantzua*; jetzi bearrrik ez dala izaten bistan da ardi antzua, artzaiarentzat iñoiz bada-ta oraintxen da deskantsua. (Uzt *Sas* 064)

2.38. Ziurtasun

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak: \emptyset
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko ziurtasun</i>	%100 (1/1)
---------------------------	------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset

Adibide bakarra dugu corpusean, jokatugabea:

- (439) Zerbait egiñenean, dirurik ez galtzeko, porrot *ez egiteko ziurtasunez* bear da (Ldi *IL* 079)

2.39. Zurrumurru

- a) Perpaus osagarri izenlagunak
1. Adierazpenekoak:
 - 1.1. Jokatuak: \emptyset
 - 1.2. Jokatugabeak:

<i>-t(z)eko ziurtasun</i>	%100 (1/1)
---------------------------	------------
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset
- b) Perpaus osagarri “bereziak”: predikatu-egitura gobernatzaile
1. Adierazpenekoak: \emptyset
 2. Zehargalderakoak: \emptyset
 3. Subjuntibokoak: \emptyset Adibide bakarra dugu corpusean, jokatugabea:

- (440) Ta ganera, Dorregarai santu-jalearen alabarik zaarrena, Letamendi alargu-nagaz ezkontzen *ete zaneke zurrumurrua*. (Erkiag *BatB* 105)

Bibliografia

- Alberdi, X., Garcia, J.; Ugarteburu, I., 1997, "Izenen mendeko perpausak: XX. mendeko erabilera", *ASJU*, XXX-1, 149-210.
- Azkarate, M., *ms.*, "Perpaus Izen Lagunak", Euskaltzaindiko Gramatika Batzorderako prestatutako txosten argitaragabea.
- _____, 1995, "Hobekuntza Ikastaroa", Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle elebiduentzat prestatutako hobekuntza-ikastaroko material argitaragabea.
- Azkue, R.M., 1905-1906, *Diccionario vasco-español-francés*, (ik. "eLAKO" sarrera) Bilbao. Berrarg. La Gran Enciclopedia Vasca, Bilbao 1969.
- _____, 1925, *Morfología vasca*, (ik. §538-539), Bilbo. Berrarg. La Gran Enciclopedia Vasca, Bilbo 1969.
- Egunkaria, 1995, *Estilo Liburua*, (ik. §109, 47. or.), Egunkaria, Andoain.
- Eguzkitza, A., 1993, "Adnominals in the Grammar of Basque", J.I. Hualde, Ortiz de Urbina (arg.), *Generative Studies in Basque Linguistics*, John Benjamins, Amsterdam, Philadelphia, 163-187.
- Euskaltzaindia, 1999, *Euskal Gramatika. Leben Urratsak-V (Mendeko Perpausak-1)*, Euskaltzaindia, Bilbo.
- Goenaga, P., 1978, *Gramatika Bideetan*, (ik. 269-272. orr.), Berrarg. Erein, Donostia 1980.
- Gorostiza, A., 2000, "Oposizioak datozenaren zurrumurru Okerra", in Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (HAEE), *Administrazioa Euskaraz*, 28. zk., 16.or.
- Kintana, X. & Salaburu, P., 1984, *Euskara Hobe Hobe*, EHU, Leioa.
- Lafitte, P., 1944, *Grammaire Basque (Navarro-labourdin littéraire)*, (ik. §763), Baiona. Berrarg. Elkar, Donostia 1979.
- Oihartzabal, B., 1986, "Erlatibakuntza: perpaus erlatiboen egitura: izen erlatibatuaren beta-kizuna haren barnean", in P. Salaburu (arg.), *Euskal Sintaxiaren Zenbait Arazo*, EHUko Argitarapen Zerbitzua, 131-153.
- Zubiri, Y. & Zubiri, E., 1995, *Euskal Gramatika Osoa*, (ik. 645. or. eta hurrengoak), Didaktiker, Bilbo.